

! KRIENEN'S ! BIBLIOTHEEK

TOCH GERED

OORSPRONKELIJK VERHAAL

DOOR

CH. KRIENEN

H. TEN BRINK

MEPPEL

Voor Getje
van Frits 27 November 1912
Alpeldoorn

TOCH GERED.

W. H. B. I. K.
"Jaak me niet aan," riep Jaap dreigend met zijn vuist. Als je me aanraakt, ik sla - ik sla!.....

100 k
Krie

JONGENS- EN MEISJESBIBLIOTHEEK
ONDER REDACTIE VAN CH. KRIENEN

TOCH GERED

OORSPRONKELIJK VERHAAL
VOOR JONGENS EN MEISJES

DOOR

CH. KRIENEN

SCHRIJVER VAN: ZIJN BELOFTE GETROUW - KAREL
VERMEER - TWEE ECHTE JONGENS E. A. VERHALEN

MET PLATEN VAN W. H. BIK

Gemeentebibliotheek
Rotterdam
Hoogstraat 110
3011 PV Rotterdam

H. TEN BRINK
MEPPEL

p100427643

B1000 898751 1

Het was een gure Novemberdag.

Boven den eindeloozen, vlakken polder vlogen in wilden vaart de donkere, dreigende wolken, schuwe vluchtelingen voor den bulderenden wind.

De wind alleen regeerde in het eentonige, trieste landschap. Hij woei breed uit over de vlakke, gierde langs de hoeven, kermde in de oude boomen, floot in de schoorsteenen.

Over dien hoogen dijk, die den polder in twee deelen scheidde, deed hij de half vergane blaadjes wild opvliegen in rusteloze vaart. De bladerlooze iepen, wier glimmende stammen scherp uitkwamen in de grauwe, kleurlooze donkerte van den dag, schudde hij fel heen en weer. Zelfs scheen hij zijn spel te spelen met de kapmeeuwen, die hij als vlugge, zilveren scheepjes scheen voort te drijven langs de grauwe wolkengevaarten.

Somtijds, als hadden zij genoeg van den over alles heerschenden meester, schoten zij pijlsnel omlaag en lieten zich dobberen op het goor-gele dijkslootwater, door den wind in zachte golving gebracht.

Om de hoeven was geen menselijk wezen te zien. De boeren zaten thuis bij den warmen haard, genietend van de verdiende rust en mijmerend over nieuwe plannen voor het volgend voorjaar.

Boer Ploeg zit op de haverkist, die op 't einde van den dorschvloer staat. Hij luistert naar de windgeluiden om zijn woning; kermend, klagend, huilend of gierend en die windgeluiden maken hem al somberder en somberder.

Hij zit daar, de handen onder 't hoofd en tuurt door 't kleine raampje in 't schemerdonker van den vallenden avond.

Een paar kippen, te lang opgebleven, loopen nog zoekend langs hem heen, oppikkend telkens een paar vergeten graankorrels. Een kat loopt schichtig langs den wand, blijft even staan, als hij Ploeg ontwaart, kijkt hem aan met kleine loeroogjes, mauwt dan even en schiet dan schuw een spleet in tusschen twee korentassen.

De regen valt; al harder en harder klettert zij druischend op 't rieten dak boven zijn hoofd. Boer Ploeg springt op. Kon hij ze maar wegzetten uit zijn hoofd, die ontzettende gedachten, die hem telkens in haar macht hebben, die gedachten aan ... aan ...

O, hij moet er niet aan denken. Weg moeten ze uit zijn hoofd, of hij zal krankzinnig worden.

Een heesche keelschreeuw van een koe neemt de stilte op.

Ploeg schrikt en springt op.

Hij loopt de deel over, een twee malen. Dan steekt hij 't kleine lampje aan, dat aan den wand hangt. Nu blijft hij staan, haalt den brief uit zijn binnenzak en begint te lezen.

Doch, daar hoort hij iets: ... vlug bergt hij den brief weer in den zak.

Hij luistert; niemand.

Dwaas toch, dat hij zich altijd verbeeldt, dat iemand nadert, dat iemand hem zien zou met den brief; kinderachtig toch dat eeuwig schrikken voor niets.

Als vreesde hij niet goed gezien te hebben, kijkt Ploeg rond in 't schemerdonker van den dorschvloer, doch ziet niets, dan eene nog rond pikkende kip en weer opent hij den brief en leest hem.

Zuchtend, na 't lezen, stopt hij den brief weer in zijn binnenzak en kijkt star-oogend voor zich.

De regen klettert maar aldoor.

Vrouw Ploeg is op dit uur in de huiskamer. Het opvlammend haardvuur werpt in het donkere vertrek een rossig schijnsel, de stoelen, tafels en andere meubels tegen den muur weerkaatsend in grillige schaduwen.

Vrouw Ploeg zit aan de tafel en staart in 't roode schijnsel van het vuur en luistert naar

't weemoedig geklaag van den wind in den schoorsteen boven haar, en het gekreun van den ouden noteboom op den hoek van het woonhuis.

„Wat een weer, wat een weer!” ontvalt telkens aan de lippen der luisterende vrouw.

Op haar schoot ligt een breikous al sedert geruimen tijd onaangeroerd; de thee in 't kopje voor haar is koud geworden.

Telkens keert ze zich ter zijde in de richting der buitenmuur. Ze kijkt dan in het teenen wiegje naast haar, waarin haar jongste kind sluimert, rustig en veilig, ondanks 't gekreun en geklaag van den wind, 't kletterend gedruis van den regen op de pannen van het voorhuisdak.

Waar bleef haar man toch! Was Henk maar thuis. Waarom bleef hij zoolang bij Jaap? Wist hij dan niet, dat ze nu alleen was, alleen in 't nare, droefgeestige donker van den Novemberavond, alleen in die spookachtige keuken, alleen — —

Wimpje in 't wiegje kreunde.

Alleen? Was ze alleen? Lag daar haar Willempje niet, haar schat!

En bezorgd bukte ze zich over het teenen wiegje en luisterde, luisterde — —

Doch rustig sluimerde Wimpje weer door.

Waar bleef Ploeg toch? Hij had toch niets meer te doen op de dorschvloer of in de stallen? Waarom kwam hij dan niet bij haar, nu ze zoo

bang was, voor dien naren, klagenden wind, bang hier in 't groote, grillig verlichte vertrek — — —

Ze moet licht hebben; licht... Die halve duisternis herinnerde haar — en oh, ze wilde er niet aan denken — herinnerde haar aan dien naren avond, toen Ansje stierf, Ansje! Nu elf maanden geleden ongeveer; 't was een avond als nu, een avond van wind en regen.

O, dien avond, toen Ansje sterven ging, met een lach op de lippen.. ze zag 't nog voor zich; daar stond 't wiegje, 't zelfde wiegje, waarin nu Wimpje sluimerde.... Ze was vijftien maanden 't kleine ding, toen ze stierf, en ook Herman was vijftien en... Koosje ook... en..... en nu was Wimpje dertien en heelemaal niets goed de twee laatste weken vond ze — —

En als een onheilspellende klank klonk 't in haar hoofd, vijftien maanden... Ansje was vijftien maanden toen ze stierf en kleine Herman en Koosje... Weg toch, weg, die nare gedachten.... Neen Wimpje is niet ziek, heelemaal niet.

Ze luistert, gebogen over het kleine wiegje.

Hij slaapt toch rustig, zijn ademhaling is rustig; waarom denkt ze dan nu, nu over den dood...

Licht moet ze hebben, licht en ze vliegt naar den schoorsteen en haalt de doos en wil de lamp opsteken. Maar daar bedenkt ze, dat 't licht de

kleine wakker kon maken en dus liet ze 't donker, donker.

Weer gaat ze zitten op haar stoel, maar 't wordt haar te angstig in het hart. O, kon ze gillen, dat zou haar wat opluchting geven. Maar ze mag niet; Wimpje zou wakker schrikken.

En de arme moeder vliegt naar de bedstede, werpt de deuren open, en haar hoofd wegdrukkend in het kussen snikt ze haar angst en haar lijden uit.

De deur knarst — Ploeg komt de kamer in.

Vrouw Ploeg hoort hem en springt op, veegt vlug haar handen door de oogen en sluit de bedsteedeuren.

„Vrouw”, klinkt de zware stem van boer Ploeg, „vrouw, waar zit je?”

„Hier man ... ik ...”

„Wat is 't donker hier; nog geen licht op.”

„Ik heb 't groote licht nog maar uitgelaten, Wimpje kon wakker worden.”

„Slaapt Wimpje nog?”

„Ja, heel rustig.”

„Wat een weer, hè. Waar blijft Henk toch!”

„Hij is bij Jaap. Ze hebben een boek, dat ze samen lezen, geloof ik.”

„Wat een weer, hè.”

„Ja.”

„Kom, ik zal toch de lamp maar aansteken. Je ziet hier geen hand voor je oogen. De wieg zet ik dan wat naar den muur.”

Van den schoorsteen haalde Ploeg het doosje lucifers en stak de lamp aan, na 't wiegje wat naar den achtermuur te hebben gezet.

„Ziezoo — geef nu een kopje thee, vrouw?”

Vrouw Ploeg schonk de thee in.

Toen was het een oogenblik stil in 't vertrek, de kleine ademde, de klok tikte.

Boven en om hen gierde en klaagde en steunde de wind, de regen kletterde nog zonder ophouden.

„De zeventiende vandaag, vrouw,” verbrak boer Ploeg eensklaps het stilzwijgen; „'t is vandaag de zeventiende.”

„Wat bedoel je, man?”

Even aarzelde boer Ploeg. Kon zijn vrouw 't helpen, kon zij 't helpen, dat alles zoo slecht ging? Waarom zou hij er over spreken?

Doch zij vroeg weer met zachten drang: „Wat bedoel je, vader?”

En somber antwoordde Ploeg zuchtend: „Nog zes weken dan — dan is 't Januari, dan moet ik de pacht bij elkaar hebben, vrouw, en .... en ik heb geen cent.”

Vrouw Ploegs hart kromp in een, toen ze 't hoorde, maar ze wilde toch haar best en man troos-

ten, hem een woord van opbeuring geven.

„Kom nou,” zei ze, „ja ik begrijp wel, dat de pacht er wezen moet, dat begrijp ik heel goed. Maar — die, die zal er wel komen.”

Boer Ploeg schudde het hoofd.

„Wel komen,” herhaalde hij somber, „wel komen. Maar ik weet niet, hoe die er komen zal.”

„Hebben we dan geen tarwe meer in den berg, man? Als 't geld er op geen andere wijze is, moet je de haver maar verkoopen.”

„En de paarden een stok in den bek binden, hè? Neen, vrouw, dat meen je niet. Kom, kom, neen, doe nou die tranen weg; ik weet heel goed, dat je dat allemaal zegt, om mij wat op te beuren. Och ja — maar ik — ik weet niet, waar 't heen moet. 't Loopt ook alles zoo slecht de laatste paar jaar en” —

„En?” vroeg de vrouw.

„En, wie weet, wat de heeren in Dordt bedisseld hebben.”

„De heeren in Dordt,” herhaalde vrouw Ploeg en ze keek angstig haar man aan, „heb je iets gehoord van de heeren, of” . . .

„Och vrouw, Hannes kwam daarnet met een verhaal thuis. Je moet er maar niet te veel van gelooven vrouw, want och die knechts praten zoo veel maar . . . vanmiddag was Hannes aan 't ploegen, zooals je weet. Hij sprak Toon van

boer Kielman, die het bietenland omploegde.

Toen ze de paarden wat lieten uitdampen aan 't eind van de dreef, zei Toon: „Nou Hannes, dat kon wel eens gauw uit zijn, dat je dit land bebouwt.”

„Hoe zoo?” vroeg Hannes.

Toen vertelde Toon: „Wel, jou baas raakt dat land kwijt, al de vijftien bunder. Kielman zijn zoon Gijs trouwt en de oude Kielman is deze week naar Dordt geweest en hoe nou dat heele zaakje zit, weet ik ook niet precies, maar dat weet ik wel, dat Gijs vijftien bunder krijgt van 't land, dat nu van Ploeg is. Ja, man, zoo gaat het. Wie de centen heeft, krijgt de guldens. Kielman zit er goed in en heeft natuurlijk de heeren in Dordt bewerkt.”

„Maar man, man, dat is schandelijk, schandelijk!” riep vrouw Ploeg uit. „Ons vijftien bunder afnemen, vijftien bunder, maar dan kunnen wij niet leven . . . hoe kunnen wij blijven bestaan, als ons land zooveel kleiner wordt!”

„Leven?” herhaalde Ploeg, „denk je nu nog, vrouw, dat de heeren in Dordt of de rentmeester zich een steek erom bekommeren, of wij leven kunnen?”

„Maar vader, dat zou toch schandelijk zijn ons moedwillig ongelukkig te maken. Och, misschien zijn 't allemaal praatjes.”

Ploeg zuchtte en schudde het hoofd.

„Kom man, je weet het toch alleen van Toon van boer Kielman; zoo lang je van de heeren zelf niets hoort of van den rentmeester . . .”

Boer Ploeg sprong op.

„Nu dan, vrouw,” riep hij uit, „je moet het toch weten. Nou dan, ik heb een brief gehad!”

„Een brief — en je hebt me daar niets van verteld?”

„Vrouw,” zei toen boer Ploeg, schijnbaar kalm, want hij wilde zijn beste vrouw sparen, „vrouw ik heb een brief gehad. Eerst had ik mij vorgenommen er over te zwijgen, maar . . . dat kan ook niet. Ik heb een brief van den heer uit Dordt gehad van morgen. Hij schreef me, dat hij om gezondheidsredenen naar 't buitenland gaat. Al zijn land heeft hij nu verkocht aan mijnheer van Diggelen, je kent hem, de eigenaar van de hoeve van Kielman.

Met Januari schreef hij mij, moet ik nog aan onzen ouden heer betalen, maar daarna 't land inhuren van den nieuwen eigenaar.”

„En verder, vader?”

„Verder stond er niets in den brief, moeder.”

„Maar vader — dan, dan — begrijp ik je nog niet.” —

„Ook niet, als je denkt, wat Toon aan Hannes heeft verteld? Kielman is zoo groot met zijn

heer. — Ze gaan samen naar stad, jagen samen . . . Neen moeder, dat loopt ook al weer mis. Die vijftien bunder raak ik kwijt en wat moet ik dan beginnen. Ik houd dan nog twintig bunder over, daarmee kan ik onmogelijk het hoofd er boven op houden. En — en als ik nu de pacht niet kan betalen, vrouw, dan voorzie ik het ergste dan heeft hij een voorwendsel om ons al 't ander land ook nog af te nemen.”

Moedeloos zweeg Ploeg een oogenblik. Zijn vrouw zuchtte — de wind huilde en klaagde door.

„Vader,” zei moeder na een oogenblik zwijgens, „vader, kom, heb nu geen zorg voor den tijd. Wie weet, hoe alles nog mee loopt. En denk nu voorloopig niet te veel aan die praatjes van Toon. Kom, neen, schud nou niet zoo mismoedig je hoofd. Misschien loopt alles nog beter dan je denkt.”

Ploeg zei niets meer. Hij begreep wel, dat zijn vrouw zoo sprak om hem wat op te beuren, hij begreep wel, dat ook zij de zaak wel heel ernstig in zag, maar met haar bezorgdheid zijn angst en vrees niet grooter wilde maken.

En daarom zweeg hij een oogenblik.

Toen zei hij, als wilde hij met deze woorden alle zorgen wegwerpen, „ja, ik zal 't misschien wat somber inzien, dat komt zeker van dat nare weer. Waar blijft Henk toch?”

Eensklaps werd de kleine Wimpje wakker.

Vrouw Ploeg ging naar de wieg en haalde het ventje er uit.

Het kleine kereltje wreef zijn oogjes voor 't licht — geeuwde een, twee malen en keek toen knipoogend vader en moeder beurtelings aan.

„Dag Wimmie, dag vent,” riep Ploeg vroolijk, „ben je wakker geworden, mijn kereltje.”

En hij nam het kleine baasje van moeder over.

De rustige slaap had zijn wangen rood gekleurd.

„Hè, moeder!” riep Ploeg, het ventje op zijn groote, bruine handen hoog boven zijn hoofd houdend, „hè, hij ziet er goed uit, niet waar! Prachtig!”

Moeder keek haar kereltje aan en toen ze zijn blozende wangetjes zag, lachte ze vroolijk.

„Ja, ja!” riep ze, „hij ziet er goed uit, nu.”

Ploeg zette Willempje op zijn knie.

„Mijn beste jongen,” zei hij, „terwijl hij de rozige wangetjes van het kereltje streefde, „mijn beste jongen.”

Moeder keek haar kind aan en toen zij de blosjes zag op zijn wangen, zei ze: „'t Is gek vader, maar ik maak me soms zoo bezorgd over ons kind.”

„Bezorgd?” vroeg vader ongeloovig, „bezorgd over hem? Zie maar eens naar zijn dikke, roode wangetjes! Daar is ook wel reden, om je bezorgd te maken.”

„Ansjé is vijftien maanden geworden, en Herman . . .”

„Maar vrouw!” viel boer Ploeg in, „maar vrouw, heb je dat nu weer in je hoofd gezet. Maar als je zoo doet, dan krijg je nooit, nooit rust. Ziet ons ventje er niet goed uit! Zie zijn wangetjes, rood als bloed.”

„De andere drie waren ook goed, tot hun vijftiende en toen . . .”

Boer Ploeg keek ontevreden.

„Vrouw!” riep hij, „zet dat nu toch uit je hoofd. Zoo is 't leven niet uit te houden. Hebben we al geen zorgen genoeg over de dingen, die gebeuren. Moeten we ons nu ook nog ongerust maken over dingen, die — die niet gebeuren zullen. Als Wimpje sukkelde, of ziek was — — Kijk nu eens moeder, kijk eens, hij lacht, hij lacht je uit, omdat je zoo dwaas en zoo kinderachtig bent. Hier, pak hem maar eens.”

En vader reikte het kind aan moeder toe.

En moeder nam het kleine ventje en kuste hem op de rozen-wangetjes en de tranen van haar liefde en zorg liepen haar over de wangen.

Ploeg zag het en schudde het hoofd en liep de kamer uit, zeggende, dat hij even kijken wilde, waar Hannes toch bleef.

Maar op de deel bleef hij staan en starend voor zich uit in 't schemerdonker der groote ruimte dacht hij somber:

Toch gered.

„Ook dat nog! Ook dat nog! Wimpje is dertien maanden. Dat ik daar niet aan gedacht heb.”

En een lichte ontroering van zelfverwijt ging hem door de ziel.

Daar niet aan gedacht! Drie der kinderen waren gestorven, toen zij vijftien maanden waren. Als Willempje — —

De buitendeur ging plotseling open; de wind woei gierend binnen.

„Henk, ben jij het?”

„Ja, vader.”

„Jongen, wat blijf je lang weg?”

„Lang,” antwoordde Henk, zijn vader naderend, „t is goed vijf uur. Ik heb met Jaap zitten lezen.”

„Ben je niet nat, jongen?”

„O, een beetje; mijn voeten zijn t'ergste. De dijk is als pap; de wagensporen loopen over van water.”

„Kom dan maar gauw naar de huiskamer, jongen, dan kun je je daar drogen. Je moeder is al ongerust.”

Vader en Henk liepen naar de kamer.

„Gelukkig,” zuchtte moeder, toen ze Henk zag en daarna luid: „Henk, waar blijf je in dit noodweer? Ik was zoo ongerust.”

Maar Henk lachte. „Ongerust,” riep hij, „ongerust, en ik zat veilig bij Jaap. Maar nu heb ik natte voeten moeder, geef me maar gauw droge kousen — —”

Moeder, blijde dat ze Henk bij zich had in dit noodweer, reikte hem lachend het kleine Wimpje toe.

„Daar,” zei ze, „dan kan ik droge kousen halen.”

Henk vatte de kleine van moeder over.

Het kleine kereltje, dat graag bij hem was, lachte en riep „ta, ta, ta,” en trappelde van vreugde met zijn mollige, ronde voetjes.

„Au!” riep Henk, „je trapt me mijn neus af, aapje. Foei, leelijkerd.”

En hij schudde de kleine heen en weer, die nog luider begon te kraaien.

„Hè, vrouw hè!” zei Ploeg, om zijn vrouw geheel te troosten, „hè, vrouw, wat zeg je d'r nu van. Is t'geen gezond baasje?”

„Vindt moeder hem weer ongezond?” zei Henk schertsend. „Ha, ha — voor Willempje is u altijd bang, moeder, en nooit voor mij. Ja, aapje, kijk me maar niet zoo aan, we hebben t'over jou. Je moeder is altijd ongerust over jou. Ja, over jou... maar niet over je groote broer, hoor! Neen, die kan overal tegen. Hè, niet waar, moeder?”

Moeder keek haar Henk eens aan en dreigde met haar vinger.

„Pas op, jij,” zei ze.

Ploeg had dit tooneeltje met vreugde gadeslagen en het gesprek met blijdschap aan-gehoord.

„Die beste Henk, wat hield hij veel van zijn moeder. Wat kon hij altijd grappig met haar schertsen.”

En Ploeg stak zijn pijp op en toen hij daar zat te dampen, kijkend naar zijn bedrijvige vrouw en zijn kinders, hoorde hij weer het windgeloei om de woning, maar nu stemden hem die geluiden niet somber meer. Nu zag hij alleen zijn beste vrouw en zijn lieve kinderen en nu dacht hij niet meer aan die booze dagen, die daar voor hem lagen en niet meer aan dien beangstigenden brief, pas ontvangen.

En uit 't hart der goede vrouw, geheel opgaand nu in haar werk en in haar beide kinderen, was voor dit oogenblik verdwenen alle angst en alle zorg voor de toekomst.

Moeder had de boterhammen gesneden en toen Jannetje, de meid, en Hannes de knecht ook gekomen waren, ging het boerengezin eten.

„Brr, wat een weer!” zei Hannes, de handen wrijvende, „'t is weer om geen hond of kat uit te jagen.”

Henk had de kleine Willempje weer in zijn wiegje gezet en 't kleine ding keek uit zijn diepe rustplaats beurtelings naar de groote menschen, die stil hun brood aten.

„Hannes,” vroeg de boer eensklaps, „heeft Toon van boer Kielman nog meer gezegd, dan

wat je me vertelde?”

„Nee, baas; hij zei alleen van die vijftien bunder.”

„Zoo!”

„Als je die nou eens kwijt raakt, baas wat doe je dan? Want met het land, dat er overschiet, kun je het toch ook niet stellen?”

„Vader?” vroeg Henk, „wat is dat met dat land?”

Toen vertelde vader aan Henk, wat Hannes hem had verteld.

Even dacht Henk na en de bezorgdheid op 't gelaat zijner ouders lezende, zei hij: „Dat zullen praatjes zijn, vader, dat zijn vast praatjes. Die Toon van boer Kielman is een opsnijder, die zich wat verbeeldt, omdat hij de knecht is van dezen rijken boer. Ik zal er Gijs Kielman eens naar vragen, als ik hem zie.”

„'t Is beter Henk, om zoo weinig mogelijk over die zaak te praten,” zei Ploeg heel ernstig. „Ik zal zelf wel eens naar de heeren in Dorcht gaan om te hooren, wat er van is.”

„'t Zou een gemeene streek zijn,” zei Henk nog.

Toen zweeg hij, want hij las in de oogen zijner moeder het verzoek, de zaak verder te laten rusten.

Dien avond om negen uur lag 't boerengezin ter ruste. De knecht en de meid, Henk en Wimpje sliepen al, doch Ploeg en diens vrouw lagen wakker in hun bed, maar deden beiden of ze

sliepen en luisterden naar 't klaaglijk geloei van den nachtwind om de hoeve.

„Als het toch gebeurt, als het toch gebeurt,” dachten beiden met klimmenden angst, „wat dan? Dat land missen beteekent een wissen ondergang. Ze konden toch niet bestaan met twintig bunder! En ander land krijgen — er was geen aankomen aan. Ieder behield, wat hij had. Ja, als ze meer pacht per bunder aan de heeren konden aanbieden, dan hij betaalde, die land van hen in pacht had, ja... ja... met geld was bij die heeren alles gedaan te krijgen — met geld deed Kielman ook alles; door meer geld te bieden dan Ploeg betaalde, zou hij zich natuurlijk meester kunnen maken van diens land. Maar zij konden niet meer betalen, geen cent meer. 't Ging alles toch al zooals 't kon gaan; met groote zuinigheid, door zich alleen het hoognoodige te veroorloven, ging het zoo wat... .

Maar als ze nu dat land moesten missen... .

En terwijl de arme menschen in radeloosheid zich afvroegen, wat ze dan, dan doen zouden, liep de zoon van Kielman over den hoogen dijk en keek naar de hoeve van Ploeg en voelde een groote, drieste vreugde in zijn hart over 't prachtig geslaagde plan. Want met wat land van zijn vader en die vijftien bunder van Ploeg kon hij er wel komen. En als Ploeg het niet meer kon bol-

werken dan... dan — zou hij al het land in pacht nemen en een boer worden, die er warmpjes in zat.

Het was bijna middernacht, toen Ploeg moe-gepeinsd insliep.

Alsvorens dit verhaal te vervolgen, moet ik meedeelen dat Henk Ploeg de dorpsschool sedert een jaar had verlaten. Hij was nu ruim veertien en al een handige hulp in de boerderij. Hij ging met de paarden om, zoo goed als vader of Hannes, — kon de koeien melken met evenveel slag als Jannetje en hanteerde den dorschvlegel met gemak.

Zijn besten vriend was Jaap Huisman, wiens vader hoofd der dorpsschool was. Toen Jaap een heel klein kereltje was, kwam hij al dagelijks op de hoeve. Daar speelde hij met Henk, reed mee op 't lage melkkarretje naar de wei en was dan gelukkig als hij zelf mocht sturen. Alle hoekjes en holletjes in en om de boerderij kende hij; hij wist er alle geheime plekje, waar de kippen hun eieren weg-legden, en Ploeg vertrouwde dan ook gaarne de Eiermand aan Henk en Jaap toe, daar hij zeker wist, dat zij meer weggestopte eieren vonden dan hij of Hannes.

Heel wijs redeneerde Jaap vaak met Ploeg en diens vrouw over de zaken, die hij verrichtte.

„Ploeg, die koekoeksveer wou de eieren wegleggen. Hij liep 't erf over tot achter de schuur. Ineens was hij weg. Ik kon hem niet vinden, maar toen hij 't ei gelegd had, begon die stomme kip te kakelen. Ook stom, hè. Nou — toen had ik zijn nest gauw gevonden.”

Jaren lang had hij zoo dagelijks op de boerderij doorgebracht en nu nog ging er geen dag voorbij of hij kwam bij de menschen, die zijn beste vrienden waren.

O, wat had Jaap graag boer willen worden, boer zooals Ploeg was en Henk worden zou.

Maar zijn vader had anders besloten. Jaap was nog op school en moest in 't komende voorjaar examen doen voor de normaalschool in de stad, want hij moest onderwijzer worden.

Jaap kon huilen, als hij er aan dacht; hij leeren, jaren lang leeren, iederen dag en iederen avond met zijn neus boven de boeken, boven die saaie, vervelende boeken, terwijl Henk, zijn vriend, zou rijden met de paarden door den polder, mee zou helpen op den dorschvloer en de stallen.

Maar, wat kon hij er aan doen? Zijn vader en moeder wilden het zoo.

Maar gelukkig! Vandaag hoefde hij niet naar school. 't Was onderwijzersvergadering in de stad, de scholen hadden vacantie.

Jaap was dus op den morgen van dezen dag

al vroeg op de hoeve.

Hij stapte de dorsch op, waar hij Henk bezig vond het tuig te poetsen.

„Wat doe je?” vroeg Jaap, moet je rijden?

„Ja,” antwoordde Henk, „ik moet naar 't andere einde van den polder om de hekken te halen van de bult.

De bult was de wei, waarop zich in 't midden een laag heuveltje verhief.

„Fijn, fijn!” riep Jaap verheugd, „en wanneer gaan we!”

„Direct, als we koffie gedronken hebben. Weet je wat je doen kunt. Rij den wagen maar vast naar buiten, dan kunnen we na de koffie dadelijk inspannen.”

In een ommezien had Jaap den wagen op 't erf gereden en was nu terug op de dorsch.

„Morgen Jaapje, ben je er al?”

't Was de stem van Ploeg, die uit de huiskamer kwam.

„Kom je koffiedrinken, jongens?”

Henk had het tuig juist klaar, en dus stapten de beide jongens met Ploeg naar de huiskamer, waar vrouw Ploeg, Hannes en Jannetje al wachtten.

De kleine Wimpie lag wakker in zijn bedje.

Hij kende Jaap goed, hij hield veel van Jaap, die hem zoo graag en zoo veel droeg op zijn veilige armea, en dus kraaide hij van blijheid,

toen hij zich tot het kleine ding over bukte en hem een zoen gaf op de dikke wangetjes.

„Ziezoo, Jaap,” zei Henk, toen 't ontbijt was genuttigd, „haal je Griet maar van stal, dan kunnen we inspannen.”

„Doe 't maar kalmpjes aan,” ried Ploeg, „de wegen zijn slecht, en Griet heeft gisteren ook al een zwaren dag gehad voor de volle bietenwagens.”

„Ik ben er bij,” zei Jaap, om Henk te plagen en toen sprong hij op, draafde de dorschvloer over naar den stal, en haalde Griet.

In een oogwenk was Griet ingespannen; de jongens klommen op en reden 't erf af.

Jaap stuurde.

„Hoe rijden we, Henk?”

„Laten we den polderweg maar nemen, de dijk is zoo om. Terug kunnen we nog altijd zien.”

„Zachtjes aan, jongens,” riep vrouw Ploeg, die op 't erf de kippen voerde, „de wegen zijn slecht.” Jaap wenkte met de zweep, ten teeken, dat hij vrouw Ploeg had begrepen.

Vijf minuten later stapte Griet traag voort door den natten slijk-polder.

De wind, die dien nacht had gegierd en gebulderd, was gaan liggen; de verspreide wolkenklompen hadden zich samengevoegd en nu hing een lage, grauwe lucht boven den triesten,

eenzamen polder.

En toen de jongens daar naast elkaar gezeten, de oude Griet langzaam lieten sloffen, haalden ze oude herinneringen op uit de dagen, toen ze beiden nog school gingen en op de zomeravonden dooldden tusschen de golvende graanvelden en stoeiden in de frisch-groene klavervelden, toen ze dobberden op de groote rivier in de verte.

Hoor, ze konden hem hooren de rivier, hij ruischte nu zoo droef een klagelijk lied, dat zijn golfjes zongen voor den eenzamen, treurigen polder.

„Weet je 't nog Henk, dat we van uit dezen sloot een schaap van boer de Vos hebben gered? Weet je 't nog? — Wat stond het jong daar op den hoogen kant angstig te blaten.”

Zoo allerlei herinneringen ophalende, kwamen ze aan den Binnenweg, een lagen weg door den polder, aan welks einde de bult lag.

Vettig en breiig was de weg, doorploegd met wagensporen, onzichtbaar nu door het regenwater. Griet moest zwaar trekken, want de wagenwielen zakten tot over de vellingen in 't natte slijk.

Ze kwamen aan de bult en behoefden niet „ho!” te roepen, want de oude Griet bleef uit zich zelf staan. Hij kende den weg en was hier meer geweest.

De hekken werden op den wagen geheschen

en toen werd de terugtocht aanvaard.

„Laten we den dijk nemen”, stelde Jaap voor, „misschien is die minder slecht dan den polderweg.”

„Goed, vooruit maar”, antwoordde Henk.

De dijk was slecht, vol plassen water, toch nog beter dan den drassigen polderweg.

Pas enkele minuten hadden ze op den dijk gereden, toen ze achter zich een wild geschreeuw hoorden. Omkijkende zagen ze achter zich een kar in stevigen vaart naderen, voortgetrokken door een klein hitje.

Drie mannen zaten op 't voertuig. Ze zongen. — De een in 't midden hield de leidsels en de zweep, die hij zonder ophouden deed kletsen op den rug van het dier.

„De knorsen!” zei Jaap, „wat beulen ze dat beest weer.”

De knorsen waren drie in de buurt zeer beruchte schelmen, die dicht bij de groote stad woonden. Ze dreven handel in vee; in vee, dat zijn natuurlijke dood gestorven was; ze gaven zelfs geld voor koeien, reeds dagen dood en begraven en verkochten het vleesch aan andere schelmen, zonder geweten.

Als altijd waren ze ook nu onder den invloed van jenever, en joegen het arme dier voort met wilde, woeste kreten en de een die mende, deed

de zweep vlijmend en striemend neerkomen op den rug van het arme beest, dat al zijn kracht verbruikte om de drie kerels voort te trekken en het doode paard, dat de schelmen voor enkele guldens gekocht hadden van boer Maas.

De jongens en de heele buurt kenden het drietal. Als altijd hadden ze een hit voor den kar. Ze kochten die dieren voor de slachtbank, maar leverden ze niet af, alvorens zij de arme beesten totaal afgejakkerd hadden en ze neervielen voor de zwaarbeladen karren, den laatsten adem uitblazende onder hun zweeps slag en gevloek.

Ze waren nu vlak achter het voertuig der jongens. De oude, bruine hit was nat van 't zweet en wit van 't schuim; de wielen van de kar zakten haast tot de dommen in den modder.

„Hei, allo, op zij!” schreeuwden ze, „anders ga je er aan.”

Jaap week uit.

Toen slingerde de kar met het drietal schavuiten voorbij.

Nu, terwijl het dier voorbij hen ging, zagen ze eerst goed, hoe de kerels het arme dier hadden mishandeld.

Een groote open plek, wees de plaats aan, waar de woeste riemslagen waren neergekomen. 't Bloed siepelde in een straaltje uit de wonde.

En aldoor, aldoor op die groote breede bloed-

wond striemden de zweepslagen.

„Schavuiten!” riep Jaap eensklaps, zich niet kunnende beheerschen, „dronken lappen, die je bent.”

De mannen op de kar hoorden het; hij, die het paard stuurde, hield de teugels in.

„Ho!” riep hij en toen 't arme dier stond, wierp hij het de leidsels op den rug en sprong van de kar.

„Wat wou jelui?” schreeuwde hij en naderde waggelend het voertuig van Jaap en Henk.

„Wie riep daar? Gauw of ik schiet je allebei met een pistool door je ribbekas.”

En dreigend trok hij het vuurwapen uit den binnenzak van zijn duffel.

„Jaap,” riep Henk angstig.

„Gauw, eruit d'r mee,” dreigde de man door. „Wie riep dat?”

Toen schreeuwde Jaap: „Ik — ik riep dat, ik, 't is een schandaal, beesten, die je ben, om zoo'n arm dier zoo af te beulen; ik riep dat en schiet me nou maar dood, maar ik riep het.”

Doch het vuurwapen was niet geladen, van schieten kon dus geen sprake zijn en daarom sprong de kerel op de kar om Jaap te lijf te gaan.

„Raak me niet aan!” riep Jaap, dreigend met zijn vuist. „Als je me aanraakt, ik sla — ik sla...”

„Thijs,” riepen de twee van de kar, „laat dien

kwajongen toch gaan. Ginds komen een paar kerels aan. 't Kon je een jaar kosten.”

En de heugenis, die hij had aan de cel in de gevangenis, benam hem zijn vechtlust.

Hij sprong af en waggelde naar zijn voertuig. „Vooruit maar weer,” riep hij, op de kar gekropen, „allo, leg de zweep er maar eens op, ik heb genoeg geranseld, 'k ben er moe van.”

En toen tot de jongens: „Kom mee, als je kunt. Die harddraver van jelui is te stram op zijn pooten, om het tegen ons renpaard uit te houden. Ha — ha — ha — —”

Dat was te veel voor Henk, dat was een belediging, zijn oude, beste Griet aangedaan.

„Dat zullen we je laten zien”, riep hij. „Allo, Griet, allo.”

En hij gaf Griet een zweepslag en, 't dier hieraan niet gewoon, zette 't op een draf.

De kar, waarop de knorsen hoonend en uitdagend lachten, slingerde weer over den dijk.

„Ha — ha — —”, schreeuwden de twee, die niet stuurden, „ha — ha — —, kom nou met je ouwe knol. Pas op, hij verliest zijn pooten.”

Henk, gehoond en gesard, deed de zweep kletsend neerkomen op den rug van Griet.

„Kom, Griet, vooruit!” schreeuwde hij, „laat ze zien, dat je er nog wezen kunt. Vooruit, hoep, vooruit.”

En Griet draafde wat hij kon; 't was, als voelde hij, dat hier zijn geschonden eer moest gered worden.

„Wij winnen, wij winnen”, riep Jaap.... „toe maar Henk, wij winnen.”

En de jongens, ziende dat de afstand tusschen de twee voertuigen al kleiner en kleiner werd, lachten uitdagend en triomfeerend de knorsen tegen.

De mannen op de kar brulden.

„Slaat hem dood”, riepen ze den bestuurder toe, „slaat hem dood, als 't ie het tegen dien knol verliest.”

En de dronken beest-vent sloeg al harder en harder; de hit vloog rillend en steunend nog een paar boomen ver — doch viel toen dood neer.

De knorsen rollen van de kar af in 't slijk.

„Hop, hop,” schreeuwen ze.

Ze trappen het dier — slaan het met de zweep — doch ziende, dat het paard daar dood neer ligt, vloeken ze tierend.

„Dat's me ook een bakje,” schreeuwt de een.

„Allo, bind hem maar los, dan kunnen we 't dooie ding bij zijn vader op de kar laden, en zullen dan wel verder zien”.

Vloekend gespen ze de riemen om 't gestorven dier los, en de een roept den jongens, die voorbij zijn gereden toe:

„Hij liep toch harder dan die ouwe knol van jelui, hè.”

„Stil — zeg maar niets,” waarschuwde Jaap, ziende, dat Henk weer driftig werd. „Kij maar door.”

Toen de jongens al een heel eind verder den dijk op waren, hoorden ze achter zich de drie kerels nog brullen en vloeken.

„Griet had het op den langen weg gewonnen,” zei Henk.

„Dat had hij,” antwoordde Jaap, „jonge, Henk, wat kan Griet nog loopen.”

„Dat kan hij,” zei Henk, „maar nu zullen wij het kalm aandoen. Zie hem zweeten.”

Stapvoets lieten ze Griet het verdere gedeelte van den weg afleggen, want het zweet liep in straatjes van zijn lichaam en het tuig dreef op 't schuim.

„Maar heel zachtjes, heel zachtjes,” vermaande Jaap, „wat zweet dat dier.”

„Laten we loopen,” zei Henk, uit medelijden met de arme Griet. „Hij heeft te hard geloopen.”

En de jongens sprongen van de kar af en Henk links en Jaap rechts naast de kop van het dier, liepen ze met Griet voort.

Griet blies den warmen adem steunend uit zijn bek.

Zwijgend liepen Jaap en Henk een tijdlang met het dier voort.

„Jaap!” vroeg Henk eensklaps, „hij zal er toch Toch gered.

niets van krijgen, hij zal er toch niet ziek van worden."

"Neen, dat niet," antwoordde Jaap, als wist hij het; „laten we hem maar kalm laten voortstappen, dan komt hij van zelf tot rust."

„Laten we een oogenblik blijven staan", zei Henk en hem 't zweet en schuim wat afwisschen. Als we zoo thuis komen en vader ziet het...."

En hij hield Griet in, die dadelijk staan bleef.

Toen wischten de jongens met hun zakdoeken het schuim en 't zweet van den rug van Griet, die licht rilde.

En toen ze 't zweet en 't schuim niet meer zagen, geloofden ze, dat ze niet bang meer hoefden te zijn.

Ze klommen weer op de kar, reden stapvoets naar huis, zetten Griet op stal en gaven het wat verse haver en vertelden toen aan vader en moeder, die in de huiskamer zaten van de drie woestelingen en het doode paard, anstig verzwijgende den wedstrijd, waaraan ze Griet hadden blootgesteld.

Hannes was met Bles en Bruin aan het ploegen op het land, de meid was bezig in het waschhuis, waar ze de boter bereidde; Ploeg zat bij den haard en verstelde versleten en stuk paardentuig, moeder deed allerlei huiselijke werkzaamheden en verzorgde Wimpje in het wiegje.

„Nog wat te doen vader?" vroeg Henk, toen de jongens het verhaal uit hadden verteld.

„Och, neen," zei vader; „tot d'avond niet; dan kun je wel helpen de varkens en 't vee voeren.

Doe jullie maar wat je wilt, Jaap heeft ook een vrijen dag."

Toen liepen de jongens den dorschvloer op en naar den paardenstal.

Daar stond Griet stil te kijken. Zijn groote oogen keken de jongens aan, die bij hem stonden.

„Jaap", zei Henk angstig-zacht fluisterend, „hij heeft zijn haver niet aangeraakt."

En hij wees in de krib, waarin de haver nog lag — onaangeroerd.

Jaap schudde het hoofd.

„Kom Griet, kom," zei Henk en hij hield het dier een handvol haver voor, „kom Griet, eet!"

Even snuffelde het dier aan het voer — doch at niet.

„Misschien is 't vermoeidheid," troostte Jaap, doch Henk schudde het hoofd: „Neen, neen," zei hij; „dat is 't niet, Jaap. Griet is ziek, en wij — ik heb hem ziek gemaakt."

„Laten we hem nog een tijd stil laten staan; misschien, als hij geheel is uitgerust, dat hij dan gaat eten, Henk. Kom, laten we den stal uitgaan."

De jongens gingen stil den stal uit. Op den dorschvloer bleven ze staan en stonden een tijd-

lang voor het paard wiens groote, doffe oogen hen aanblikten.

„Had ik 't maar niet gedaan!” zei Henk in hevige zelfverwijt. „Hoe kon ik zoo stom zijn 't ouwe beest zoo te laten loopen. En dat voor die dronken kerels.”

En toen zacht: „Zullen we 't vader zeggen?”

„Laten we nog wat wachten,” zeide toen Jaap; „misschien dat Griet over een paar uren weer is opgeknaapt. Als je 't aan je vader zegt, schrikt hij en maakt zich ongerust. Je vader is toch zoo stil vandaag, vind ik.”

„Ga je mee naar buiten?” vroeg Henk, wien het te angstig werd op de stille deel, vlak bij Griet.

De jongens liepen 't erf op.

„Vader is stil, hè Jaap?”

„Ja, hoe komt dat?”

En Henk vertelde Jaap, wat hij den vorigen avond had gehoord.

„Maar ik geloof het niet,” besloot Henk.

„Zou de heer uit Dordt zoo gemeen kunnen doen, zoo gemeen met vader.”

Dat kon Jaap ook niet gelooven. Hadden die brave Ploeg en zijn lieve vrouw niet altijd gewerkt, niet altijd hun best gedaan, om 't hoofd boven water te houden, ondanks al hun tegenspoed.

En o, Jaap wist het zoo goed. Hij, die als een kind rondging op de hoeve, hij wist van alle

ellende, die die brave menschen had getroffen.

Drie kindertjes dood in enkele jaren. — Wat had hij zelf geschreid, toen die lieve kleintjes dood waren; wat had hij angstig gehoord naar de smartkreten der arme moeder, die als waanzinnig door de huiskamer liep, het doode kindje in de armen.

En bij zooveel zieleleed zooverlelei tegenslagen met 't vee en de oogst.

Het vorige jaar die geweldige hagelslag, die een groot deel van de oogst vernielde; een jaar daarvoor twee koeien dood aan 't miltvuur, en een paard dood gevonden in de wei.

Jaap voelde, wat dat zou beteekenen voor Henks ouders: vijftien bunder minder, hij begreep, dat ze dien slag niet konden te boven komen.

En daarom geloofde hij niet, dat dit kon gebeuren. Kon de heer zoo wreed, boer Kielman zoo hebzuchtig zijn. Konden die willens en wetens een braaf gezin ongelukkig maken?

„Maar dat kan niet, Henk”, zei hij, „dat kan niet. Dat zijn natuurlijk praatjes van Toon, en Hannes moest zoo stom niet wezen, ze aan je vader te vertellen.”

Al pratende waren de jongens 't erf af en den dijk opgelopen.

Het gesprek viel natuurlijk weer op Griet en al trachtten ze zich zelf te troosten met allerlei

gewenschte mogelijkheden, de vrees, dat 't zoo anders zou kunnen zijn, week niet uit hun hart.

Ze liepen den dijk een eindweegs op, keerden toen weer terug, staken weer 't erf over en weer ging het in angstige afwachting naar Griet of die al wat had gegeten, maar weer zagen ze met heftige angstgevoelens, dat de haver daar nog lag — onaangeroerd.

„Hij is ziek, hij is ziek”, riep Henk, „wat moeten we toch beginnen, Jaap. Als we niets zeggen, komt de veearts, als 't misschien te laat is. Zoo mogen we Griet toch niet laten staan, zie eens, hij trilt op zijn pooten.”

En de jongens zagen, hoe 't arme dier, als had het 't zoo koud, beefde over zijn gansche lichaam.

„We moeten 't vader zeggen, kom,” riep Jaap.

„Maar niet — niet van 't harde loopen, Jaap. Als vader dat hoort.... ik durf het vader niet te zeggen — hij is al zoo bezorgd en stil en....”

„We zullen niets er van aan je vader zeggen, maar we zullen den veearts halen en 't hem vertellen, dan weet hij misschien, wat er te doen valt, om Griet beter te maken.”

De jongens liepen naar de keuken.

Ploeg zat nog bij 't vuur, bezig met het verstellen van het paardentuig.

Zijn gelaat stond somber, hij moest aldoor maar denken aan dien brief en dat verhaal van Hannes.

O, als dat toch gebeurde, dat hem land werd afgenomen, vijftien bunder land, maar dan kon hij, onmogelijk blijven bestaan, dan was hij verloren, verloren....

„Vader,” zei Henk, dicht bij vader staan blijvende, „vader, Griet is ziek, geloof ik.”

Ploeg sprong op. Als een nieuw onheil klonk dat in zijn ooren.

„Jongen, wat zeg je!” riep hij angstig uit, „Griet ziek?”

En hij vloog, zonder meer te zeggen, de kamer uit naar den stal.

Moeder, bleek, ontgaan, volgde met Wimpje op den arm.

Jaap en Henk kwamen ook mee geloopten.

„O, ja, dat is mis, heelemaal mis met Griet,” riep Ploeg, ziende, dat 't beest trilde over zijn gansche lichaam. Henk, is er wat gebeurd met Griet — is er....”

„Neen, vader,” loog Henk uit angst en uit liefde.

„Loop gauw naar den veearts,” riep vader, „gauw jongens.”

De jongens liepen heen.

„Vader?” vroeg moeder, die met Wimpje op den arm ook in den stal gekomen was, „vader, zie je iets — je hebt verstand van paarden — zie je iets bijzonders aan Griet?”

„'t Beest is doodziek, doodziek,” antwoordde op

smartelijken toon de arme Ploeg, „o vrouw, dat ook nog. Moeder, moeder, moet ons dan alles tegenloopen, alles. En waarom toch, waarom toch?”

Griet draaide zijn kop om, een lichte schok van schrik ging door zijn ziek lichaam, toen hij zijn baas zoo hoorde schreeuwen.

Radeloos van angst staarde vrouw Ploeg haar man aan.

Alles wat ze geleden hadden de laatste jaren vloog haar door den geest; drie kinderen begraven, twee koeien gestorven, een paard dood, de oogst vernield... was het dan nog niet genoeg! Moest er nog meer ellende komen, nog meer!

En schreiend liep ze met haar kind op den arm den stal uit en de tuinkamer in.

En hier met haar kind alleen, riep ze 't uit, alsof de kleine haar kon begrijpen: „Wimpje, Wimpje, wat worden wij toch beproefd, wat zijn wij toch ongelukkig.”

Doch de kleine, geloovende dat zijn moeder speelde met hem, nam moeders neus tusschen zijn kleine vingertjes, trok er aan en riep vroolijke, blije kreetjes.

Ploeg stond op dat oogenblik tegen den pui geleund, de handen in zijn zakken en staarde in sombere wanhoop voor zich in den stillen schemerstal.

Het was hem, als kroop in den stillen stal, op de stille deel, overal in de hoeve, de ellende rond, de dreigende ellende, die hij niet vermocht te keeren.

Nu Griet weer ziek — erg ziek, het liet geen twijfel. Zie maar, hoe hij rilt op zijn beenen; hoor maar hoe hij kreunt en steunt van de pijn.

En de oorzaak? Ploeg dacht hierover niet. Wat zou hij zoeken naar de oorzaak, hij, gewoon aan tegenslag in zijn zaken, aan ziekte en ellende, zou hij vragen naar de oorzaak, dit geval slechts beschouwende als één meer in de lange rij van tegenspoeden, die noodlottig, noodwendig komen moesten op zijn hoofd?

Moeder kwam weer in den stal; de arme vrouw kon 't niet uithouden in de groote keuken, alleen met haar blij, lachend kindje, dat haar tranen wel zag, maar deze lachend wegwischte met zijn klein vingertje.

„Vader,” vroeg ze zacht, „wat heeft Griet?”

„Ik weet 't niet,” antwoordde Ploeg somber, „maar 't staat er slecht voor.”

„Misschien, dat de veearts nog wat doen kan, vader.”

Ploeg zweeg, want buiten op 't erf hoorde hij de voetstappen van een paard.

„Daar is de veearts,” zei hij, „de jongens zijn hem zeker onder weg tegengekomen.”

Hij liep den stal uit en kwam een oogenblik later met den veearts terug.

De jongens volgden de beide mannen op den voet.

„Ja, kou!” zei de veearts, na 't dier onderzocht te hebben, „toedekken, toedekken; goed warm houden. Anders niets aan te doen.”

„Is er kans, dat we hem houden,” vroeg Ploeg. De veearts aarzelde even.

„Kans wel,” zei hij toen, „haal maar wat dekens, om hem toe te dekken.”

Ploeg haalde een paar dekens, die de veearts om 't lichaam van 't rillende dier sloeg.

„Ziezoo — dat is voorloopig alles wat we doen kunnen, Ploeg.

„Hoe komt hij er aan, veearts.”

De jongens keken angstig den veearts aan, aan wien ze 't gebeurde hadden meegedeeld, doch hij antwoordde: „Ja — och — wat zullen we daar van zeggen, Ploeg. Laten we maar hopen, dat hij 't er boven op haalt.”

„'t Is een gesukkel, mijnheer.”

„Ja, kerel, dat is het,” zei meewarig de vee-dokter, alles wetende, van de trieste ellende, die de laatste jaren de familie had getroffen.

„Nou, tot morgen, Ploeg.”

De veearts drukte vader de hand, streelde voorbijgaande even Wimpje's wang en liep toen

't erf op naar zijn paard, dat aan den boom stond vastgebonden.

De uren van dien dag kropen traag de een na den ander. Een wolk van somberheid en neerslachtigheid hing er in de hoeve. Vader en moeder spraken weinig. De jongens waren stil in hun angst. De meid en de knecht deden zwijgend hun arbeid. Alleen de kleine Wim, niets wetende, niets begrijpende, van wat er omging in de hoofden en harten der groote menschen, liet zijn blijde, vroolijke kreetjes klinken door de stille keuken. 't Was vijf uur geworden. De avond donkerde over den polder.

Jaap was niet naar huis gegaan. Hij zou blijven dien avond en ook dien nacht, want hij wilde waken met Henk, bij de oude Griet. Zij wilden waken, geloovende dit doende, iets van den grooten schuld af te lossen, die ze te betalen hadden aan die arme Griet en de nog armer ouders.

„Hannes?” vroeg Jaap, „als je straks naar 't dorp gaat, loop dan even thuis aan en zeg, dat ik hier blijf.”

Dat beloofde Hannes.

„Wou je hier blijven?” vroeg vrouw Ploeg.

„Ja, vrouw Ploeg,” antwoordde Jaap. „Henk en ik wilden waken bij Griet. Ploeg is moe.”

„Beste jongens!” zei vrouw Ploeg en dit ging den armen Henk door de ziel.

Ploeg wilden er eerst niet van hooren, maar Henk en Jaap hielden zoo dringend aan, dat hij er eindelijk in toestemde, dat zij samen waakten.

„Och,” zei Ploeg, „er is niet veel te doen en mocht er wat gebeuren, dan ben ik toch dadelijk bij de hand.”

De lamp brandde in de huiskamer, Ploeg zat in 't vuur te staren, Henk en Jaap gingen beurtelings naar den stal om naar Griet te kijken, die nog de haver niet had aangeraakt. Bles en Bruin naast hem aten gretig.

De wind was weer opgestoken en gierde als den voorbijen nacht bulderend, klagend en huilend om de hoeve.

In de stille kamer, waarin niemand sprak, maakten moeder en Jannetje de wasch op.

Plotseling klonken voetstappen op de dorschvloer en voor Ploeg zich kon vergewissen, wie daar zoo onverwachts in dit weer nog op kwam loopen, ging de deur open en binnen kwam een man, waggelend op zijn beenen.

„Dirk!” riepen vader en moeder, „Dirk, jij daar nog zoo laat?”

„Ja, ik, menschen,” klonk 't onzeker uit den mond van den dronken man, „ik — ke — mag zeker wel!”

„Ga jij je gang maar, Dirk, maar wil je eerst niet wat eten?” vroeg vader.

Doch Dirk schudde van neen.

En waggelend verliet hij de huiskamer; op de deel scharrelde hij nog wat rond, toen werd het stil.

„'t Is weer mis,” zei moeder, „die arme kerel.”

„Ook al een ongelukkige tobber,” zei vader meewarig en op deze woorden volgde eene diepe zucht.

Een arme tobber!

En Ploeg zag in den treurigen man, die voor de zooveelste maal een beschuttend onderdak in de hoeve kwam vragen, zijn eigen beeld.

Wie was die man, die als een oude bekende zoo onverwachts aankwam op de hoeve?

In de buurt stond hij als de dronken Dirk bekend, de dronken fluitspeler, die de dorpen afreisde en de centen, die hij spelend verdiende, voor een deel, en het grootste, uitgaf aan jenever.

In maanden was hij niet in den buurt geweest, doch als hij hier was, kwam hij bij Ploeg en diens vrouw onderdak vragen, dat hem nooit werd geweigerd.

„Ik zal eens even gaan kijken”, zei Ploeg opstaande.

Enkele minuten later was hij terug.

„Hij slaapt al”, zei Ploeg, „en dat heeft zoo'n kerel ten minste voor”, dacht hij er bij. Die slaapt ten minste en hoort niet den huilenden wind en

denkt niet aan den dag van morgen, die voor hem ook niet rooskleurig is.

Toen Hannes terug was uit 't dorp, waar hij een boodschap had gedaan, werd 't avondeten gebruikt.

Ploeg deed met Hannes de ronde, bekeek nog lang het zieke paard en ging toen ter ruste.

Jaap en Henk waakten in den stal, zittend op een bos stroo.

Het was twee uur in den nacht geworden.

Dicht tegen elkaar aangedrukt zaten ze en keken door 't kleine stalraampje den donkeren nachtlucht in. De wind gierde weer om de hoeve en deed de oude boomen achter den stal kraken en kreunen. Zwarte wolken, door den wind van een gerukt, joegen langs den hemel. De regen kletterde weer.

De oude Griet kreunde.

De lantaarn, aan een tuighaak opgehangen, verlichtte schemerig den stal.

Bles en Bruin knabbelden nu op het restje harde boonenstroo; Griet stond zacht kreunend tusschen zijn makkers in, den bek dicht.

„Hij eet niks, niks”, dachten de jongens. „O, als hij nou maar ging eten, misschien dat dan...”

Een nachtuil gaf een schrille schreeuw.

De jongens schrokken er van.

„Wat een akelig geluid”, fluisterde Henk angstig

„'t maakt je zoo bang in den nacht”.

„En dan die wind”, zei Jaap, „hoor eens”.

Feller met iedere minuut bulderde hij over het vlakke polderland, en heftiger deed hij den noteboom kraken en kreunen en wilder joeg hij de zwarte wolkenklompen langs de lucht.

Jaap rilde.

„Ik word zoo koud”, zei hij, wat stroo over zijn lichaam trekkende. „Hier, Henk, neem ook wat.”

Dichter nog drongen de jongens tegen elkaar, schuw en angstig turende in de hoeken van den donkeren schemerstal.

Een muisje trippelde over de ruif, sprong van hier op de haverkist.

De jongens zagen het diertje, doch schrokken niet.

Doch daar vertoonde zich eensklaps een groote, bruine rat op de ruif.

„Jaap!”

Angstig sprongen de jongens op. De schuwe rat was op 't zelfde oogenblik verdwenen.

De jongens zetten zich weer neer, licht bevend van angst.

„k Wou, dat 't morgen was”, zei Henk, „hè — wat een nare nacht.”

Griet kreunde weer.

„Als hij nu toch eens dood ging, Jaap, en door mijn schuld.”

„Door onze schuld”, zei Jaap, „ik heb er ook

aan mee gedaan Griet voort te jagen. Maar misschien wordt hij wel weer beter. Als hij maar eten ging?"

„Maar hij gaat niet eten”, zei Henk. „En de veearts gaf ook zoo weinig hoop. En als hij dood gaat, Jaap, wij hebben hem doodgereden, en — en vader en moeder hebben al zooveel tegenslag, dan...”

Die woorden voerden schokken van zelfverwijt en angst door Jaaps hart.

„Henk!” riep hij de woorden van Henk onderbrekende.

„Als hij dood gaat Henk, dan zal ik nooit meer rooken, nooit meer een cent voor mijn plezier of genot uitgeven, dan zal ik sparen, zoo lang, tot ik zooveel geld heb, dat vader weer een paard kan terugkopen. Dat doe ik, dat doe ik vast, vast.”

Als hoorde hij het, draaide Griet zijn kop om.

Zijn groote, matte oogen knipten even voor 't licht, toen draaide hij den kop weer voor zich en kreunde.

Op dit oogenblik scheurde een heftig geloei van den stier door de nachstilte; Bles en Bruin trippelden schichtig.

Doch, na een oogenblik was 't weer stil in de hoeve. De twee dieren knabbelden voort. Griet bleef kreunen; de kat, die jacht hield, deed zacht het stroo boven den stal ritselen — in de hokken

ronkten de varkens.

De jongens bleven angstig waken.

Eensklaps hoorde Jaap stappen op de dorsch.

„Henk — stil — ik hoor — — wat. Hoor — op de dorsch”.

Even klopte Henks hart angstig in de keel. Doch hij begreep, dat het Dirk moest wezen, dronken Dirk, na zijn roes.

„'t Is Dirk”, fluisterde Henk, „vast is 't Dirk”.

Een zucht van verlichting uit Jaaps mond verried de angst, die hem had aangegrepen.

De man naderde — hij opende de staldeur.

„Hé, jongens, jelui hier?” vroeg hij verwonderd.

„Ik werd wakker door 't geschreeuw van den stier en zag hier licht. 'k Moest toch eerst weten, wat dat was. 'k Was bang voor brand. Maar jelui hier — jelui hier in den nacht. Wat doe je hier?”

„Wij waken bij Griet”, zei Henk.

„Bij Griet!” herhaalde Dirk verwonderd? Bij Griet!

„Is Griet dan ziek.”

„Ja, Dirk.”

„Gevaar?”

„Ja — de veearts geeft weinig hoop”.

Dirk schudde het hoofd. „Ze moeten je vader en moeder hebben”.

En hij liep tusschen Bles en Griet in en voor den kop van 't zieke dier staan blijvend, zei hij:

Toch gered.

„Arme Griet — hè — ook al ziek?”

En hij streelde het dier den nek.

„Eet je ook niets? — Niet eens haver?”

Toen keerde hij terug naar de jongens.

„Gaan jelui maar slapen, jongens. In 't bed is 't beter dan hier, vooral voor jelui. Voor mij is 't hier zoo, als ik 't maar zelden heb. Dit is voor mij een paleis — want niet alle nachten lig ik beschut. Hoor dien wind en dien regen. Ga maar slapen”.

Maar de jongens wilden niet, ze wilden waken.

„Vertrouw jelui me niet!” vroeg Dirk — „vertrouw je me 't beest niet toe... Enfin, je hebt gelijk, zoo'n landlooper als ik — —”

„Dirk”, riep Henk haastig, „niet daarom, niet daarom. Daarom heelemaal niet. Maar, 't is onze schuld, dat Griet ziek is; we hebben hem... afgereden.”

Dirk schudde het hoofd.

„Jammer”, zei hij, „dat je dat gedaan hebt. En waarom deed je het? Toch niet uit pure aardigheid?”

Jaap vertelde het gebeurde, en toen hij had uitgesproken, riep Dirk: „Dat kan ik me begrijpen. Ja, als ze je tergen, als ze je kwaad maken, dan doe je zoo. Dan kan je de heele wereld niet meer schelen, een ander niet en je zelf niet. Ja, als ze je tergen... 'k ben ook zoo geweest, toen ik jong was. Als ze me tergden...”

Dirk zweeg.

„Dan?” vroegen de jongens in groot begeeren te weten, wat Dirk zeggen wilde en in de hoop, dat Dirks verhaal een vergoelijking zou zijn en een troost voor hun eigen gedrag en eigen leed.

Doch Dirk bleef zwijgen.

„'t Verleden is dood!” zei hij, maar de jongens begrepen hem niet.

„'t Is jammer van 't ouwe beest!” zei hij en voor Ploeg en de vrouw. Goeie mensen”.

„Jij kent vader en moeder al lang, niet waar Dirk?” vroeg Henk.

„Al — al jaren. Toen jij er nog niet was, Henk, kwam ik hier al op de hoeve. En menige nacht heb ik hier doorgebracht, menige nacht. Nooit, nooit hebben je ouders mij onderdak geweigerd. Als ze me allemaal verjoegen, als ze me allemaal uitjouwden en honden op mij afstuurden... O, als ik ooit dien eenen krijg, dien eenen boerenknecht, die me sloeg met een zweep en een hond op me afjoeg... dan...”

En Dirk vloekte ruw en hard.

„Dirk!” zei Jaap zacht, ziende in 't bleeke lantaarnlicht, hoe Dirks oogen woest rolden door zijn bleek gezicht.

Met gebalde vuisten stond hij daar, als gereed tot een aanval.

De jongens weken terug.

„Neen jongens”, zei toen Dirk, en zijn vuisten ontspanden zich, „jelui hoeft niet bang te zijn. Jelui zal ik niks doen. Maar dien kerel!

Maar allo, wat heb ik daarover te praten. We waken bij de oude Griet,” en weer naar 't dier gaande: „Ouwe jongen, ouwe jongen. Ga jij er nou ook nog tusschen uit. Jij hadt moeten blijven, Ploeg en zijn vrouw kunnen je niet missen.”

„Hoe gaan de zaken de laatste maanden. Henk?”

„Och,” antwoordde Henk, „slecht Dirk.” En nu vertelde hij de geschiedenis met boer Kielman.

Dirk had 't gehoord en woest viel hij uit: „Willen ze je vader land afnemen, vijftien bunder! Heeft je vader nog niet genoeg ellende gehad? Vijftien bunder! Maar hebben ze dan geen hart in hun lijf, die eigenaar niet en die rentmeester niet en die Kielman niet! Ha, ha, ha, — hart in hun lijf. Geld, geld, dat rammelt in het hart van zulke kerels.”

„En wat wil je vader doen?”

„Hij zal naar Dordt gaan en er over spreken.”

„Zoo. — 't Zal hem niet helpen. Als hij kon gaan met geld in zijn zak, als hij zeggen kon: hier, tien gulden bied ik meer dan wie ook.... ja, dan kreeg hij gehoor; maar als hij komt om medelijden, bij dat geldvolk....”

Even zweeg hij.

En toen heel zacht vroeg hij: „Henk, hoe is je

moeder er onder?”

Plotseling begon Henk hevig te snikken.

„Moeder... schreit... zoo veel... de laatste... dagen.”

Dirk vloekte.

„O, als ik dat nou hoor dat je moeder schreit, Henk. Ik hou zooveel van je moeder... dan zou ik een moord kunnen doen op die kerels, die van haar verdriet de oorzaak zijn.”

En toen zacht en teer: „Je moeder is zoo'n beste vrouw, Henk, ze is 't beste mensch van de wereld. Daar is maar één mensch op de heele wereld, die ik lief heb. En dat is je moeder. Als ik voor je moeder wat kon doen... Maar wat kan ik doen... ik...”

Dirk zweeg en in de stilte klonk droeviger en klagender het gesteun van den nachtwind en 't gekerm van de oude Griet.

„Ik zwerf 't heele land door,” ging Dirk verder, „dat weet je. Maar als ik 's avonds alleen ben en — ik ben niet dronken... maar ik moet dronken zijn omdat ik niet wil kunnen denken... maar dan denk ik altijd aan jou moeder, Henk. En weet je, waarom?”

En toen klonk het zacht van de lippen van den dronkaard: „Omdat jou moeder... zoo lief is als mijn moeder was... en precies op haar lijkt.”

„Moeder heeft me verteld, dat je eens mijn

zusje 't leven hebt gered, mijn zusje, dat later toch gestorven is."

„Ja, ja..." zei Dirk, „ja, ja... dat is al lang geleden. 't Was een mooie zomeravond, heel mooi. Als ik niet dronken ben, dan zie ik dat soms zoo mooi. De zon was al ondergegaan; de hemel in 't oosten was nog rood, hooger op mooi blauw. Stil was 't in 't ronde. De mugjes gonsden. In de verte klepte het dorpskerkje negen uur. Ik dacht toen aan mijn moeder.... ik denk altijd aan mijn moeder op zulke avonden.

Daar komt ineens jullie toenmalige meid naar buiten loopen."

„Dirk! Dirk!" schreeuwde ze, „O, ons Koosje..."

„Is Koosje ziek?"

En toen de meid „ja" zei, was ik al weg.

In een paar minuten was ik in 't dorp.

Ze riepen me na. „Hei!" riepen ze, „dronken Dirk, moet je naar 't jeneverkraantje?"

'k Gaf er niet om.

De dokter was thuis en reed dadelijk naar de hoeve.

Toen ik thuis kwam, was de dokter al weer weg — maar Koosje was zonder gevaar. Later, twee maanden later, is ze toch dood gegaan. Je moeder schreide van blijdschap.

Wat ben ik blij, dat ik dien avond niet dronken

ben geweest."

Ontroerd stonden Henk en Jaap daar en tersluiks wischten ze beiden de tranen af, die langs hun wangen vloeiden.

„Ja, ja, 't kan verkeeren in de wereld," zei Dirk. „Jaren, jaren geleden was ik een jongeheer... ik ging naar de Hoogere Burgerschool en nu... ben ik een landlooper. Ja, ja.... Ja, dat is wat, jongens. Maar och, je went aan alles. 'k Had misschien nu een rijke boer geweest, als..."

„Als?" vroegen de jongens.

„Och, jullie weet dat toch al lang. Heb ik 't jullie nooit verteld, maar neen, dat zal niet. Zoo lang heb ik jelui nooit gesproken. Maar misschien dat je moeder 't jelui wel vertelde."

„Ja, wel iets, Dirk, maar..."

„Nou, enfin, we hebben niets te verletten, de nacht moet toch om. Je weet, dat mijn vader een groote boerderij had en vroeg is gestorven. Daar bleef mijn moeder achter met mij en nog een paar broers, die in de stad al dokter waren. Ik was op de 4e klasse van de H. B. S. Mijn voogd en mijn moeder vonden 't beter, dat ik in de boerderij kwam. Nu, ik wou wel. 't Boerenbedrijf stond me wel aan. Ik kwam dus op de hoeve. Om mij 't vak te leeren, had moeder een zetboer in onze boerderij gedaan. En — met dien kerel is al 't ongeluk begonnen. Die kerel dronk geen

jenever, maar een gemeene kerel, dat was ie. Die kerel tergde mij dagelijks, die had er plezier in mij te plagen en ook zijn vrouw en kinderen. En op een avond begon hij weer. Ik werd woedend.

„Kerel,” zei ik, „pas op, sar me niet langer of.....”

„Toen begon hij te lachen en ging met tergen voort.

Toen kende ik mijn drift niet meer.

Ik greep een dorschvlegel en sloeg hem!

Ik zie hem nog wankelen en vallen.”

„Moord!” riep hij.

„Ik vluchtte. Ik dacht, dat ik hem vermoord had. Ze hebben me gegrepen. Een jaar heb ik toen gezeten.

In dat jaar is mijn moeder gestorven van verdriet.

O, jongens en toch ben ik zonder schuld. Ik heb veel slechts gedaan, maar daaraan heb ik geen schuld. Hij sarde mij, altijd, opzettelijk; hij had er plezier in mij en andere menschen te tergen. En o, daar zijn oogenblikken, dat ik hoop dien gemeenen kerel nog eens terug te zien. Dan hielp ik hem vast uit de wereld, want, dan vermoordde ik hem. Vast deed ik het. En dan zou ik me zelf aan de politie overleveren en ik zou zeggen: Hier, hier ben ik. Ik heb een man vermoord, die de dood van mijn moeder op zijn geweten heeft. Hij moest dood en

ik heb hem vermoord. En ik ben blij, dat ik 't gedaan heb.”

Hij stond daar weer als zooeven, met gebalde vuist. Zijn oogen rolden angstverwekkend door 't bleeke gezicht.

„Dirk?” zei Jaap angstig.

Dirk loosde een zucht.

„En toch,” zei hij toen, „heb ik zelden die gedachte aan wraak. Ik geloof ook wel, dat ik op een betere wijze mijn moeder kan wreken... En dat doe ik dan, jongens, als ik die beste vrouw Ploeg een dienst kan doen. Ik kan haar nooit veel diensten doen, wat zou ik kunnen. Maar ik denk zoo vaak, en vooral nu weer, nu je me verteld hebt, wat een ellende hier misschien weer gebeurt, nu denk ik: kon ik je moeder eens helpen, Henk. Als ik dat kon, dan zou 't me net zijn, of ik wat voor mijn eigen moeder gedaan had.”

Geheel onder den indruk van Dirks woorden, hadden de jongens niet meer aan Griet gedacht. Doch, nu 't weer stil was in den stal en ze zijn gekreun hoorden, werd opnieuw de angst over 't arme dier weer levendig in hun hart.

Henk ging naar de ruif.

„Nog niets gegeten,” zei hij somber, „niets. Hadden we 't maar niet gedaan, waarom deden we het toch, Jaap?”

„Wat gebeurd is, is gebeurd,” zei Dirk. „Praat daar maar niet verder over. 't Is anders wel jammer.”

Eensklaps voer een rilling door 't lichaam van 't oude dier, zijn hoeven sloegen het stroo, waarop hij stond weg, hij bonsde zijn kop tegen de ruif en kreunde van hevige pijn.

„Jongens, jongens,” riep Dirk, het naderend einde ziende.

„O Jaap, hij sterft,” gilde Henk, ziende, dat 't lichaam van 't arme dier al lager en lager zakte, „roep vader.”

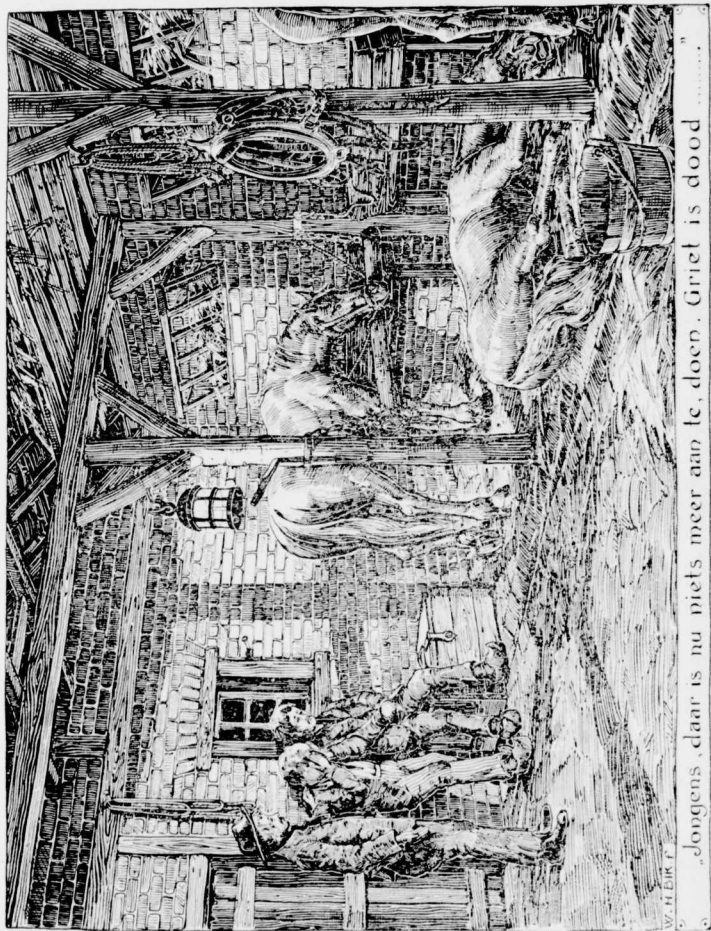
Jaap wilde heenloopen. Doch voor hij de stal had verlaten, klonk een doffen smak. — Griet was uit zijn lijden.

Verstomd van angst en schrik bleven de jongens staan — zacht snikkend.

Ook Dirk zei niets — hij hoorde naar hun zacht gejammer en het huilen van den wind in den nacht.

„Jongens,” zei hij, na een oogenblik hun droevig geweeklaag te hebben aangehoord, dat hem geweldig beroerde, „jongens, daar is nu niets meer aan te doen. Griet is dood; Henk, roep jij je vader?”

Henk zijn vader roepen, bij dit droevig schouwspel, zijn vader roepen bij de oude Griet, die daar dood lag door Henks schuld?

„Jongens, daar is nu niets meer aan te doen. Griet is dood . . . . .”

„Neen, neen,” jammerde hij, „ik durf niet, dat durf ik niet.”

„Dan zal ik het doen,” zei Dirk en hij liep den stal uit.

Toen hij weg was gegaan en Henk zich voorstelde, wat kon gebeuren, riep hij snikkend uit: „Jaap, wat heb ik toch gedaan! Als vader komt!”

Jaap wist niets te zeggen, maar in volkomen meevoelen, wat er in zijn vriend omging, schreide hij mee.

Een oogenblik later was vader in den stal. Hij zag de oude Griet daar liggen, dood tusschen Bruin en Bles in en zei niets.

„'t Is gebeurd,” zei hij, „zoo kan hij daar niet blijven liggen. Er konden ongelukken met de andere paarden gebeuren; laten we probeeren hem uit den stal te sleepen. Ik zal Hannes roepen.”

En vader ging weg uit den stal.

Een oogenblik later werd het doode paard den stal uitgesleept naar buiten.

Noch de mannen, noch de jongens hadden veel gesproken. Ploeg zelf had niets gezegd.

Dat maakte Henk onrustig. Wat dacht vader nu?

Had vader vermoeden in de oorzaak? Waarom sprak vader er niet over?

Toen al 't werk was afgelopen, zei Ploeg somber: „Ziezoo — nu maar weer gaan slapen. Wil je 't bed, Dirk, op de boven kamer?”

„Neen, neen,” antwoordde Dirk, „ik vind mijn oude plaats wel.”

„Wel te rusten,” zei toen Ploeg en hij liep heen.

„Vader!” wilde Henk roepen, maar hij durfde niet.

O, dat sombere zwijgen van vader, waarom zei vader niets? waarom weeklaagde hij niet?

Dirk schudde het hoofd.

„Dirk?” vroeg Henk, „waarom zou vader niets zeggen?”

„Och,” antwoordde Dirk, — „we zullen daar nu maar niet over praten. Wacht liever tot morgen.”

En hij klopte Henk op den schouder, begrijpende, wat er in den jongen omging.

Dien nacht sliepen alleen Jannetje, de meid, niet wetende, wat er was voorgevallen en de kleine Wimpje.

De andere menschen lagen allen wakker in hun bed.

Henk en Jaap spraken druk, over wat ze doen zouden, want o, dat geheim omtrent de oorzaak van den dood van het paard drukte hen zoo. Doch de slotsom van hun besprekingen was, dat ze vader alles zouden zeggen, alles. Ze voelden dat als hun plicht.

De arme Ploeg lag aldoor maar te staren in 't schemerlicht der slaapkamer. Hij voelde een drukking op zijn hoofd, op zijn hart. Hij had 't wel

willen uitgillen van angst — maar hij kon dat niet, hij wilde dat niet, noch voor zijn vrouw, noch voor zijn kind. De arme man kon 't niet van zich zetten, dat schrikkelijke denkbeeld, dat denkbeeld, dat hij ten onder ging, ten onder. Hij werkte wat hij kon, hij zocht naar uitkomst, hij smeekte, hij bad er om en al dieper en dieper zakte hij, onafwendbaar. Na al die ellende der laatste jaren — vee dood, oogst vernield — kinderen naar 't kerkhof, — nu het paard dood en — en — o, hij kon er niet aan denken zonder de angst te voelen hameren in zijn hoofd, nu nog de helft bijkans van zijn land te moeten missen. De helft bijkans. Maar — dat was zijn volkomen ondergang — en dat kon toch niet; had hij niet altijd gewerkt, niet altijd spaarzaam geweest, niet altijd zijn zaken verstandig beheerd!

En toen hij zoo dacht en hoe kon hij anders denken, bonsde hem 't hart zoo bang en woelde de angst, de ontzettende angst voor die leege toekomst pijnigend rond in zijn arm hoofd.

En terwijl Ploeg moe gemarteld den nacht door waakte, lag zijn arme vrouw zacht te schreien, maar bij al 't leed en de angst van haar arme man, had zij nog de vrees voor haar kind, voor haar Wimpje, die weldra vijftien maanden zou zijn.

Dirk sliep zoo min als de andere menschen,

want in zijn hart was een groot medelijden met die arme, worstelende menschen, die zoo wreed werden beproefd.

Den volgenden morgen vertelde Henk snikkend aan zijn vader, wat er den vorigen dag was gebeurd.

Maar zijn vader morde niet; geen verwijt kwam van zijn lippen.

„Bedaar maar, Henk,” zei hij, als in volkomen onderwerping; „dat moest zoo gebeuren, daar kun jij ook niets aan doen.”

En toen zweeg hij.

„Vader, neen, vader!” riep Henk toen, „ik had 't niet moeten doen, het is mijn schuld — maar Jaap en ik hebben afgesproken, we zullen nooit meer rooken — en — —

„Bedaar, mijn jongen,” zei vader en hij legde zijn hand op den schouder van zijn zoon: „Een mensch kan de ellende niet altijd weren uit zijn huis; al zooveel slagen hebben ons getroffen, waaraan wij geen schuld hadden. Ook dit moest gebeuren; wij kunnen er niets aan doen.”

De morgenboterham werd zoo goed als zwijgend gebruikt.

Jaap, die naar school moest, had tegen half acht de boerderij verlaten, met een „tot van avond” tegen de huisgenooten en een kort afscheid van Dirk, die weer zwerven ging.

„Je kunt gerust blijven,” hadden Ploeg en zijn vrouw gezegd voor de zooveelste maal in de jaren, dat Dirk op de hoeve kwam, doch Dirk had geweigerd. Dat ging toch niet!

Hij had het vroeger meermalen beproefd een ordelijk en geregeld leven bij de boerenmenschen te leven, doch hij kon 't niet meer.

Nu vier jaar geleden nog, was hij op herhaald en krachtig aandringen van Ploeg en zijn vrouw op de hoeve gebleven. Daags verrichtte hij arbeid op de velden en in de stallen; hij at in de huiskamer en sliep op 't kleine bovenkamertje — — en de menschen waren lief en goed en vriendelijk . . . . maar na vier weken zoo ordelijk te hebben geleefd, kreeg hij heimwee naar zijn zwerftochten en heimwee naar . . . drank.

En op een nacht, toen 't kleine gezin sliep, sloop hij heimelijk uit de hoeve den donkeren hertstnacht in.

En hij schreef dien dag een brief aan de goede menschen, die 't zoo wel met hem meenden, een brief vol berouw en vol zelfverwijt, en begon dan weer zijn rusteloos, treurig leven van zwerven en drinken.

En ook dezen morgen, na 't ontbijt, ging hij weer heen, maar nu met de woorden: „Ik kom wel gauw weer terug.”

Ik kom wel gauw weer terug!

Hij bedoelde dat als een belofte en als een troost, maar de menschen begrepen 't zoo niet.

Doch, nog nimmer bij 't verlaten der hoeve, was hij zoo somber als nu.

Telkens keek hij om. Daar stond de boerderij, waarin die beste menschen woonden, waarin die goede brave vrouw nu rondging in vrees en in angst. Wat stond die hoeve daar nu triest en verlaten onder de grauwe lucht, die als drukkend en dreigend op haar neer scheen te liggen.

Vijftien bunder minder!

Was dat het laatste middel om voor altijd dat gezin afdoende en volkomen te treffen!

En ze gingen weer door zijn peinzend brein al de herinneringen aan zooveel ellende, die in de jaren, dat hij ongeregeld de hoeve kwam bezoeken, het brave gezin trof.

Drie kinderen naar 't kerkhof — twee paarden dood — de oogst vernield — koeien dood door miltvuur — was het dan nog niet genoeg.

Maar ik kom gauw terug, had hij gezegd.... en nu vroeg hij 't zich af, waarom hij dat zeide, wat hij met die belofte bedoelde? Ik kom gauw terug.... om wat te doen?

Wat kon hij doen, hij arme dronkaard, arme zwerveling. Hij wist het niet, en toch voelde hij het, dat hij niet lang zou weg blijven, dat hij spoedig zou terugkeeren.

Op de boerderij waren inmiddels Hannes en Henk bezig achter den schuur een groote kuil te graven, waarin Griet begraven zou worden.

Toen ze hiermede bezig waren, kwam de veearts aanrijden.

Hij zag het werk al van verre en begreep, dat zijn wetenschap en hulp hier niet meer werden vereischt.

„Morgen”, zei hij, zijn paard inhoudende, „is 't afgeloopen?”

„Ja, mijnheer, van nacht,” antwoordde Henk.

„Goedenmorgen,” zei toen de veearts en reed door.

In de kamer was vrouw Ploeg bezig huiselijke werkzaamheden te verrichten; kleine Wimpje zat in zijn wiegje en speelde met de courant, die hij liet ritselen in zijn kleine vuistjes.

„Ta... ta... ma... ma...” riep hij tot moeder, doch moeder hoorde hem niet.

„Waar moet het heen,” dacht de arme vrouw, „als de eigenaar menschelijkheid niet zwaarder wegen laat dan geld? Vijftien bunder minder! Maar — als Ploeg's vragen niets zou vermogen dan zou zij gaan, zij zelf, vrouw Ploeg. Alleen zou ze naar Dordt gaan en den eigenaar opzoeken en kon hij dan, gevoelloos blijven voor het smeeken van een vrouw, van een moeder? Neen dat kon toch niet?”

Zij zou hem vertellen van al hun ellende in de laatste jaren, ze zou hem zeggen: „Neen, neen, mijnheer, maak ons niet ongelukkig. Wij hebben ons heele leven gewerkt, mijn man en ik, we zijn zuinig en spaarzaam geweest, we hebben drie kinderen naar 't kerkhof gebracht en nu hebben we nog een klein, heel klein kindje. Het is zoo'n lief, aardig kereltje, hij heeft bruine oogjes en blond haar en hij is zoo lief, zoo lief.... En als u ons dat land afneemt, worden wij ongelukkig, wij worden arm, arm mijnheer. Wat moet er van onze Henk, dien we toch gaarne later onze boerderij gaven, worden, hoe zal het gaan met ons klein kereltje, dat zoo lief is?”

Ja, zoo zou zij 't zeggen, dat voelde ze nu en dan kon toch die heer niet blijven voor haar smeeken, dan moest immers zijn hart hem doen zeggen: „Waarachtig niet, vrouw Ploeg. Jelui behoudt dat land, dacht je, dat ik vier menschen ongelukkig zou kunnen maken. Ja, dat zou hij zeggen, en de arme moeder, die geloofde, wat ze zoo vurig wenschte, zei tot Ploeg, die juist in de kamer kwam: „man, wanneer ga je naar Dordt.”

„Morgen, vrouw, waarom vraag je dat?”

„Ja, je zult morgen gaan, hè, hoe eer hoe beter, dan ben je uit de ongerustheid!”

Ploeg keek zijn vrouw vragend aan.

„Uit de ongerustheid, vrouw? Ik begrijp je niet.”

„Mijnheer zal ons 't land laten houden, vader.”

Ploeg vroeg met zijn oogen een verklaring; die stellige toon, dat blijde, bijna zegevierende gezicht van zijn vrouw verbaasde hem.

„Vast en zeker, vader,” zei ze. „Ga jij maar naar Dordt, je zult 't zien.”

„Moeder,” zei toen Ploeg somber, „moeder, wij moeten ons bij voorbaat troosten ook met dien slag. Dat land raak ik kwijt.”

„Neen, vader, dat land raak je niet kwijt. Ga jij maar naar Dordt en als je mocht terugkomen met de jobstijding, dan....”

Moeder zweeg.

„Dan?” herhaalde vader.

„Dan vader, zal ik zelf gaan. Jij bent een man, een man zal tegen jou hard kunnen zijn, maar toch niet tegen een vrouw. Kijk daar staat hij, vader, ons Wimpje kunnen ze toch niet ongelukkig maken, dat kan toch niet, dat kan niemand doen. Ik zal hem vertellen, hoe lief Wimpje is en hoe klein en dan zal ik hem smeeken om medelijden. En als een moeder dat smeekt voor haar kind — wie zou haar dan de deur kunnen wijzen?”

Vader had met tranen in de oogen moeder aangehoord, en toen ze zoo sprak, zoo op dien

beslisten, wetenden toon, kwam er zelfs in zijn vertwijfeld hart een sprankje van hoop.

„Moeder,” zei hij aangedaan „als het toch zoo nog eens ging — dan kwamen wij er misschien nog weer bovenop.”

En de in zijn hart lichtende hoop deed hem nu met vertrouwen en moed spreken: „Morgen zal ik gaan, moeder. Misschien heb je gelijk — misschien komt alles nog terecht.”

Den volgenden morgen ging Ploeg. Bemoedigend gaf moeder hem de hand en zei: „Ziezo, vader, ga nu maar spreken met mijnheer Jansen, het zal terecht komen, heb maar geen zorg.”

Vader zei niet veel, want al had moeders besliste verzekering op dien stelligen toon geuit hem wat vertrouwen geschonken in den goeden afloop — zoo als vrouw Ploeg het geloofde en wist, geloofde en wist hij 't niet.

En toch hadden haar woorden een straal van hoop geworpen in 't akelig duister van zijn sombere gedachten.

„Het kon toch wel goed afloopen. Neen, hij geloofde het niet, niet stellig — maar toch — moeder had 't zoo beslist verzekerd, het kon toch wel zoo wezen.”

Zoo dacht Ploeg, toen hij met een laatsten blik op zijn lief, klein Wimpje de deur uitstapte.

„Dag vader, tot vijf uur; ik haal je af aan

de boot.”

Dat waren moeders laatste woorden.

Vrouw Ploeg keek haar man na, toen hij 't erf over en den dijk afgang.

Ja, nu zag ze het toch weer goed, dat hij oud was geworden, haar beste man. Hij liep langzaam, als een, die moe is; zijn hoofd was gebogen naar den grond, als in zware moedeloosheid.

„Arme man,” dacht vrouw Ploeg, jij oud voor je tijd, jij oud, en pas vijf en veertig. Jij oud, jij, die altijd gewerkt hebt voor ons en voor ons spaarzaam en zuinig bent geweest. Heb jij dat nu verdiend, dat je voor je jaren oud bent en op.”

En terwijl ze hem zoo nastarde, toen hij daar voortstapte over den langen, eenzamen dijk, overviel haar opnieuw een gevoel van groote angst.

„Als dat gebeurde, dat verschrikkelijke, dan . . .” Ploeg was de laatste dagen zoo somber, zoo stil, hij klaagde niet meer, hij morde niet meer; hij scheen te berusten, stil en gebroken. O, en zoo kon ze hem niet zien. Altijd was hij werkzaam geweest, hij had gevochten tegen alle rampen en tegenspoeden, hij had, ondanks zooveel ellende, manmoedig geworsteld, in de hoop, dat alles toch weer zou terecht komen.

Maar nu die laatste dagen! Ploeg was zoo stil . . . hij deed zwijgend zijn werk; op Henk was hij

niet boos geworden, toen deze hem de oorzaak van Griets dood vertelde....

„Het moest zoo zijn,” had hij gezegd.

„O God,” zuchtte vrouw Ploeg, en het overviel haar als een groote benauwdheid, „oh! als ook dat nog gebeurt, dat hij wegsombert onder zooveel ellende.”

Het kleine Wimpje in de wieg kraaide lachend. Moeder keek hem aan.

„Maar neen, neen dat kon toch niet. Al zou alles, alles tegenloopen, zoolang hij daar stond, haar klein hulpbehoevend kindje, met zijn blijde, vertrouwende oogjes, zou zij het hoofd niet laten zakken.

Zoolang zij had te zorgen voor hem, konden geen rampen, geen tegenspoeden haar ten onder brengen. Haar niet.... en.... en haar man ook niet; had hij niet altijd fier zijn hoofd opgehouden, had hij niet altijd wilskrachtig zijn schouders gezet onder den last, hoe zwaar die ook drukte.”

„Ma-ma ma-ma,” lachte kraaiend Wimpje in zijn bedje, „ma-ma ma-ma....”

En vrouw Ploeg liep naar het bedje en tilde haar kind op en hield hem voor de ruit.

„Daar gaat Paatje, Willempje, zeg Paatje goedendag, dag met je handjes, dag Paatje, dag!”

Ploeg was na een oogenblik den hoogen grintwegdijk zoo ver opgestapt, dat hij uit het gezicht

was verdwenen.

Toen zette moeder haar kind weer in het bedje.

„Moeder,” vroeg Henk, van de dorschvloer komende, „hoe zou 't afloopen.”

„Ik weet het ook niet”, antwoordde moeder, „maar ik heb hoop, dat mijnheer Jansen zoo wreed niet kan wezen.”

„Vader was erg stil, moeder.”

„Vader is al enkele dagen heel stil, Henk.”

„Vader werd niet boos, toen hij hoorde van het paard.”

„Vader is gewend aan tegenslag, mijn jongen.”

Toen zwegden moeder en zoon.

Henk stond bij de tafel en keek zijn moeder aan en moeder naast 't bedje van Willempje zag naar haar zoon.

En toen ze daar een oogenblik stonden en elkaar aanzagen, vulden de oogen van moeder zich met tranen.

Nu ineens doorvoelde ze weer al hun leed en al hun ellende, nu, in de stilte van het groote vertrek, alleen met haar beide kinderen.

Henk zag moeders tranenoogen en zei zacht: „Het kan toch nog wel goed afloopen, moeder.”

„Zeker, zeker, mijn jongen,” antwoordde moeder, „het zal ook wel goed afloopen, als vader alles vertelt. Zeker zal alles wel terecht komen, zeker.”

Maar toen een oogenblik later Henk aan zijn

arbeid was gegaan, knielde moeder bij het bedje van haar lachend kindje en bad.

Gekniel lag ze voor het bedje en de kleine stak zijn armpjes door de tralies en zijn vingertjes speelden met de haren op zijn moeders hoofd en zijn klein lach-mondje kraaide, doch moeder merkte daar niets van. Haar ziel bad in haar stem en glansde in haar oogen, die smeekend opzagen naar God, van wien zij alleen hulp en uitkomst wachtte.

De dag ging traag heen, langzaam schreden de uren een voor een voort; in de woning lag de stilte, op de akkers de grauwe dalende mist, in de boerderij sprak niemand, boven de velden kraste alleen een enkele kraai.

Het boerengezin at zwijgend, alleen het kleine Willempje liet zijn blij lachgeluidjes klinken door de treurige stilte.

Zoo werd het zes uur.

En toen kwam Ploeg thuis.

Moeder en Henk waren in de kamer, ze stonden bij het bedje waarin Willempje stond te kraaien.

„Vader?” wilde moeder vragen, doch ze durfde niet.

Vader groette zwijgend.

En als vreesde hij, dat moeder hem iets zou

vragen, zei hij haastig: „Net zooals ik zei; 't is beslist.”

En hij schudde het hoofd en ging zitten op een stoel en staarde somber voor zich.

„Was er niets aan te doen, vader?” vroeg moeder.

„Niets — alles is afgeloopen, daar is niets aan te doen.”

„Je hebt toch alles verteld, alles?” vroeg moeder, die 't niet gelooven kon.”

„Ja, moeder.”

Toen zei moeder, angstig naar vader ziende, die daar als verwezen zat, zonder een sprankje van hoop, zonder een straaltje van moed:

„Dan zou ik nog gaan, vader. Vader, zie ons Willempje. Ons Willempje lacht tegen jou, vader. Ons Willempje zegt, dat je moed moet houwen, dat alles toch weer terecht zal komen. Toe vader, ga eens naar Willempje toe, kus Willempje eens.”

En vader stond op en kuste zwijgend zijn kind.

En hij lachte niet.

„O Heer!” riep toen smartelijk de arme vrouw Ploeg, „moeten we er dan onder! Waaraan hebben we dat toch verdiend! Vader wordt toch anders, wordt maar boos, vader, maar wees niet zoo stil. Zie dan toch, Willempje strekt zijn handjes uit, pak hem dan toch, vader . . .”

Toen nam Ploeg zijn kind in zijn armen en kuste het en zei het lieve dingen.

Vrouw Ploeg fleurde op.

„Moed houwen vader,” zei ze.

„Ja,” antwoordde Ploeg. „ik kan er verder niets aan doen. We moeten berusten.”

Ze moesten berusten.

Maar den volgenden dag ging vrouw Ploeg naar Dordt.

's Morgens om negen uur stond ze gereed tot het vertrek.

Vader zei niets.

„Ziezoo, vader,” zei ze als blijmoedig, „nu ga ik naar den heer Jansen. Wil je me een plezier doen? Wees dan vandaag vroolijk, vroolijk tegen Wimpje en tegen Henk. Henk voelt het al zoo goed, wat wij lijden en hij is nog zoo jong, en ons Wimpje! Vader, zie zijn lachende bruine oogjes. Zie, hij grijpt weer naar je. Pak hem toch vader?”

Zoo kon vrouw Ploeg spreken, door haar liefde voor haar man en haar kinderen en ook door het blijde vertrouwen in den goede afloop van haar bezoek te Dordt.

„Dag vader.”

Ze gaf vader een zoen en drukte zijn handen.

„Dag, vader. Vroolijk, hè, vader. Als ik nu van avond terugkom dan zeg ik tegen je: „Vader alles is in orde, wij houden die vijftien bunder.”

Vader beproefde vroolijk te kijken.

Moeder nam de kleine Wimpje uit zijn bedje. Op haar arm speelde hij met de kanten van haar muts en riep: ma — ma — ma — wim — mee.”

„Dat kan niet, mijn ventje,” antwoordde moeder, „later als je groot bent, dan ga je mee met mama.”

Ze kuste haar kind verscheiden malen en zette het toen weer neer in zijn bedje.

„Nou, dag, Henk. Dag jongen.”

„Dag moeder.”

Moeder liep de deur uit, maar even toch moest ze voor het raam staan blijven, om vader en Henk, maar vooral de kleine Wimpje, goeden dag te zeggen.

Toen liep ze voort, het erf over en den dijk op.

't Was als gisteren een triestige dag. Laag hing de grauwe mist op 't vlakke polderland; droefgeestig kraste een enkele kraai door de sombere stilte, angstig piepten hier en daar meeuwtjes. Vrouw Ploeg keek, bij de kromming van den dijk gekomen, nog even naar haar woning in de verte.

Wat lag die daar triest en verlaten nu, onder de grauwe, nare lucht. Wat keken die ruitjes als angstig naar haar, wat steeg die rook traag van moedeloosheid op uit den schoorsteen.

„Zag ze daar Henk niet voor het raam, met Wimpje op den arm?”

Ze wuifde met haar zakdoek.

„Dag Henk, dag Wimpje, dag mijn kinderen.”

„Zoo, vrouw Ploeg, ga je voor je plezier uit,” klonk eensklaps de stem van boer Poortman in haar nabijheid.

„Je laat me schrikken; 'k had je heel niet gezien. Foei, 't is zonde.”

En vrouw Ploeg legde de hand op het hart, dat snel klopte.

„Op reis, vrouw Ploeg?”

„Ja, naar Dordt.”

„Naar de markt?”

„Neen.... neen.... 'k moet even naar onzen heer.”

„Is Ploeg ziek, dat jij gaat.”

„Neen, neen, heelemaal niet, maar — och, man en vrouw moeten samen de zaken doen.”

„Wat een ellende met jelui paard, hè.”

„Ja,” antwoordde zuchtend vrouw Ploeg.

„Die dekselsche jongens ook hè. Die denken nou nooit na. Dat jakkert zoo'n oud dier maar af, enkel voor plezier. 't Is wat te zeggen.”

„Henk en Jaap zijn goeie jongens, Poortman. Een ongeluk is gauw gebeurd.”

„Nou, als de mijne het deed, hij zou er van langs krijgen, dat verzeker ik je. Maar — enfin, dat moet ieder voor zich weten. Goeie reis, vrouw Ploeg.”

„Dag, Poortman.”

En vrouw Ploeg stapte verder.

„'t Is toch wat te zeggen,” mompelde de boer. „Hou zoo je zaken maar op ree, als je alles door de vingers ziet. Wat kunnen ouders toch dom en onverstandig doen.”

En Poortman, die zooveel beter wist dan vrouw Ploeg, stak zijn pijpje aan en stapte tevreden naar zijn hoeve.

Vrouw Ploeg kwam aan de boot.

Die lag daar stil aan den rivierkant.

Een paar mannen waren druk in de weer eenige manden, pakken en kisten op te laden.

Vrouw Ploeg stapte over de loopplank het dek op.

„Morgen, kapitein.”

„Goedenmorgen. Naar Dordt?”

„Ja, kapitein.”

„Ga maar naar binnen, vrouwtje, 't is hier niet alles.”

Vrouw Ploeg daalde de trap af en zette zich beneden neer, dicht bij de kachel.

Daar zaten een viertal luidruchtig sprekende veehandelaars, een oud stadsmoedertje, dat haar dochter, die buiten woonde, had bezocht en een oude heer.

Boven klotsten de voetstappen van de bedrijvige mannen en bolderden de zware vaten en tonnen.

Nog een paar minuten en de bel luidde. Het geknars van de loopplank, die werd ingehaald klonk, de machine begon te werken, de raderen sloegen het water, de boot deinde even heen en weer en daar ging het nu in de richting der stad.

„Naar Dordt?” vroeg de oude heer, die met 't oude stadsmoedertje in de onmiddellijke nabijheid van vrouw Ploeg zat.

„Ja, mijnheer.”

„U ook?”

Even glimlachte hij.

„Och,” zei hij, „ik ben altijd overal en nergens. „Over een uur ben ik in Dordt, heb daar even een kleine zaak af te handelen, zit een uur later in Rotterdam en vannacht op de boot naar Londen. Zwerven moedertje, zwerven. Een mensch moet wat doen, om aan den kost te komen?”

Vrouw Ploeg keek hem bewonderend aan.

En de oude heer praatte maar door, vertelde van al zijn reizen, die hij al gedaan had naar de verschillende landen in Europa, naar Amerika zelfs, en zóó had hij gansch de aandacht van vrouw Ploeg in beslag genomen, dat deze reeds in Dordt was, eer ze 't vermoedde.

De boot voer al langzamer en langzamer, boven op 't dek kwam leven; de raders knarsten en de boot stond stil.

„Goedenmorgen,” groette de mijnheer.

„Goeie reis,” zei vrouw Ploeg.

Toen liep ze de trap weer op naar boven.

De loopplank lag uit.

Vrouw Ploeg was een minuut later op de kade, die ze opstapte.

Ze kende den weg.

Een kwartier later schelde ze aan de woning van Jansen.

„Is mijnheer thuis?” vroeg ze de dienstbode, die open deed.

„Jawel, kom maar binnen.”

Vrouw Ploeg stapte de gang in en nam in de kamer gekomen plaats op den stoel, dien de meid haar bood.

„Er is iemand bij mijnheer, wacht maar even.”

Vrouw Ploeg keek rond.

„Wat een pracht, wat een pracht,” dacht ze. En wat een weelde! En ze vergeleek onwillekeurig haar meubels met die welke ze hier zag, doch morde niet. Mijnheer Jansen was rijk; 't bleek ook uit zijn meubels en zijn woning. En kon hij nu, de rijke mijnheer gedogen, dat arme tobbende menschen tot den bedelstaf werden gebracht. Neen, neen, dat kon niet, onmogelijk.

Vrouw Ploeg werd binnengelaten.

„Morgen, mijnheer.”

Een trek van ontevredenheid kwam op 't gelaat van den heer Jansen.

„Zoo, vrouw Ploeg, jij hier. Je komt toch niet over de zaak spreken, waarvoor gisteren je man bij me is geweest.”

„Ja, mijnheer”, antwoordde vrouw Ploeg eenvoudig.

„Maar wat is dat nu voor gekheid? Ik heb je man kort en goed gezegd, dat in die zaak geen verandering meer zal gebracht worden. Ik verhuur mijn huis, aan wie ik wil. Natuurlijk. Boer Kielman geeft heel wat meer per bunder dan jelui betaalt, dus . . .

Daar komt nog bij, dat 't me te lastig is, telkens uitstel van pacht — en huurbetaling te moeten toestaan.”

„We hebben altijd betaald, mijnheer.”

„Weet ik wel, maar dikwijls na den vervaldag. En dat voortdurend uitstel geven, is me te lastig en te vervelend.”

„We zullen ons best doen voortaan altijd op tijd te betalen, mijnheer.”

„Jawel, jawel, die voornemens zijn prachtig, maar oh, hoe gaat het? Als je toch niet kunt, dan kun je niet.”

„We hebben zooveel tegenslag gehad, mijnheer, dat weet u. En nou is eergisteren weer een paard van ons gestorven.”

„Ja, dat is natuurlijk vervelend — en, dat erken ik, maar dat kan ik toch niet helpen.”

„Neen, mijnheer, dat zeg ik ook niet. Maar voor ons is het toch wel verschrikkelijk.”

„Zeker, zeker.”

„Mijnheer, ik kom vragen, of u ons dat land niet wilt afnemen. Dan — mijnheer, worden wij doodarm, ongelukkig, mijnheer.”

„Kom, kom, doodarm. Je zaak wordt wat kleiner, dat is alles en bovendien, ik heb de goede gewoonte in mijn besluiten geen verandering te brengen. Dat heb ik nooit gedaan en er mij best bij bevonden.”

O, hoe zou vrouw Ploeg dezen koelen, harden man tot andere gedachten brengen, hoe zou ze in dit steenen geld-hart andere en mooiere gevoelens doen zegevieren.

Maar het moest, het moest.

Dan plots zag ze Wimpje staan, Wimpje in zijn traliebedje, de verlangende armpjes naar het raam gestrekt, waarvoor hij zijn moeder verwachtte met een blijde, heerlijke tijding. En dus kon vrouw Ploeg spreken.

En ze sprak en ze smeekte. Ze sprak hem van al hun vroegere ellende, ze sprak hem van haar kinderen en bovenal van Wimpje. Ze vertelde, hoe lief hij was en hoe klein, ze vertelde hem van haar zorgen en haar liefde voor dat kindje. Ze vertelde hem van Wimpje's bruine, lachende oogjes — van haar angst en haar onrust — van

haar man, die dreigde te versomberen onder zooveel tegenspoed en smart — en toch verliet ze de woning met de verschrikkelijke zekerheid, dat er van den heer Jansen geen redding was te verwachten.

Ze was op straat.

Angstig, als werd ze vervolgd, keek ze rond zich.

Wat drukten die hooge, sombere huizen beangstigend op haar.

Ze had 't gevoel, dat ze vervolgd werd hier, hier in de straten van de stad.

De menschen gingen langs haar en niet een sprak een woord, niet een zeide een groet.

Waarom, waarom toch niet!

Zagen die menschen dan niet, dat zij daar ging, zij, de arme moeder, die hulp gezocht had en steun.

Voelden ze dan niet, dat daar ging een moeder, die bescherming, rechtmatige bescherming gezocht had voor haar kind.

Voelden ze dat niet?

Voelden ze dan niet, dat daar ging een moeder, die dreigde ten onder te gaan, die op 't punt was van hongersnood en gebrek om te komen met haar man en kinderen?

Ze konden dat toch wel zien aan haar angst-oogen, waarmee ze de lange volle straat inkeek, vol voor haar, die nooit iets anders zag dan de stille, wijde velden en weiden om de hoeve. Ze

konden toch zien aan de onzekere stap, waarmee ze voortschreed over de straten, dat haar hart en haar hoofd elders waren!

Dat die waren bij haar man en haar kinderen, dat die bovenal waren bij haar heerlijk, lief kindje, dat daar nu misschien stond te kraaien in de wieg met zijn klein lachend mondje, of misschien stond te schreien om zijn moeder.

Om zijn moeder, die komen moest uit Dordrecht met de heerlijke tijding, dat alles weer ten beste was gekeerd, die komen moest met den jubel op de lippen, dat zij konden blijven wonen op de hofstede, in 't veilig en rustig bezit van hun land, dat hun niet zou worden afgenomen.

Maar hoe konden dat die menschen voelen, onkundig van haar toestand, hoe konden zij dat voelen, waar hij, wien ze alles, alles had verteld, koud en ongevoelig was gebleven voor haar ondragelijke moedersmart.

Nu liep ze in dezelfde straten, waar ze vroeger, den eersten tijd van haar huwelijk zoo vaak lachend had rondgegaan met haar besten man. Nu liep ze daar zoekende naar uitkomst en redding, nu liep ze daar, met de zorg in 't arme hart, dat alles, alles verloren was.

Was 't haar kwalijk te duiden, dat ze meer-malen de menschen niet zag, die haar naderden of passeerden. Was 't haar kwalijk te nemen,

dat zij tegen sommigen aanliep, en dan een grauw of snauw of een verwensching opliep.

Ze was eindelijk weer aan de boot — dezelfde boot van zoo even.

Die lag daar weer, onbewegelijk te wachten op 't even rimpelend water. Te wachten op haar.

Ze stapte de loopplank over.

Een jonge boerin, uit 't zelfde dorp, als waar zij was geboren, stond op 't dek, met haar dik, blozend kindje aan de hand.

„Wel, wel,” groette zij, „zie ik jou daar! Dat is ook een heele tijd, dat ik je niet gezien heb. En — wat ouder geworden, zou ik zeggen. Hoe gaat het?”

En ze gaf vrouw Ploeg een hand en toonde haar heur kindje.

„En, wat zeg je van hem? Een flinke jongen, hè! Nooitziek. Pas vijftien maanden. Prachtig hè.”

„Ja, ja,” zei vrouw Ploeg en ze gaf de oude kennis een hand en streelde het kleine ventje.

„'t Is koud vandaag, 'k ga naar beneden.”

„Straks kom ik ook, ik wacht mijn man, die dadelijk wel komt.”

Vrouw Ploeg ging de trappen af.

Beneden rumoerden weer menschenstemmen.

Luidruchtige opkoozers spraken druk met de boeren, die van de markt kwamen.

Geen hunner kende vrouw Ploeg.

Ze ging in een hoek zitten, en staarde door het kleine ruitje, waardoor ze de hooge huizen der stad kon zien.

Na een paar minuten vertrok de boot. Een schok ging vrouw Ploeg door het hart. Nu ging ze weer naar huis — naar huis, waar ze haar man en haar kinderen had achtergelaten met de woorden: „Ik kom terug en alles zal dan goed zijn. Maak je niet bezorgd, vader. Wie zou er doof kunnen blijven voor het smeeken van een moeder, die redding zoekt voor haar kind!

En nu kwam ze thuis met de verpletterende tijding, dat er niets te hopen viel. Wat zou haar man zeggen, wat zou hij doen? Zou hij 't niet besterven, als hij de jobstijding hoorde? Wat zou ze zeggen, hoe zou ze 't zeggen?

De oude vriendin kwam met haar man en haar kind ook in de kajuit.

Ze gingen bij vrouw Ploeg zitten.

De oude vriendin sprak druk.

Ze haalde oude herinneringen op van vroolijken aard, en vrouw Ploeg deed al haar best te lachen. Maar 't ging niet van harte.

„Ja, ja, ze is mijn jongste, pas vijftien maanden en loopen als de beste.”

Pas vijftien maanden!

En vrouw Ploeg maakte een vergelijking tusschen dat kindje en haar Willempje.

't Was waar, Willempje was nog geen vijftien, nog een paar maanden jonger, maar zou Wimpje zoo zijn, als hij dien leeftijd had bereikt?

Wat roode wangetjes!

Vrouw Ploeg kneep er in om te voelen, of ze niet warm waren, zooals zoo dikwijls Wimpje's koontjes.

De oude vriendin lachte en keek met trots naar haar kindje en dankbaar naar vrouw Ploeg.

„Zijn wangetjes zijn heel frisch,” zei vrouw Ploeg.

„O, ja,” antwoordde de vriendin, „en altijd, hoor. Of je hem nu 's avonds ziet of 's morgens, ze zijn altijd hetzelfde.”

Vrouw Ploeg zuchtte.

„Je bent wat ouder geworden,” zei de vriendin vrouw Ploeg onderzoekend aanziende. „En toch, zijn we niet van denzelfden leeftijd?”

„Ik ben veertig,” antwoordde vrouw Ploeg.

„Ja... ja... ik negen en dertig. Nou, dat maakt niets uit, hè. Maar — je hebt al heel wat gehad, zooals ik van dezen en genen gehoord heb.”

„Ja”.

„Drie kinderen verloren, hè?”

„Ja... drie kinderen.”

„Je hebt er nog twee over. Twee jongens, hè?”

„Ja, een van veertien en een kleintje van een groot jaar.”

„Goed gezond?”

„O, ja, best, best, heel best.”

Vrouw Ploeg haakte naar het einde van de reis.

Eindelijk — na een groot uur stond vrouw Ploeg weer op den vasten wal.

Ze vloog den weg op naar haar woning.

De grauwe mist lag op de stille velden en weiden. Geen geluid hoorde ze. Bijwijlen blafte een hond op een verwijderde hofstede.

Waarom was haar man niet gekomen, om haar af te halen?

Was hij bang, durfde hij niet?

Of zat hij thuis met Wimpje op zijn armen, vol verlangen te wachten naar haar heilbrengende woorden: „Vader, vader, alle zorg is voorbij, alles is ten beste gekeerd, we behouden ons land?”

Ja, nu zat hij daar vol hoop. Arme, arme man. Zou hij zijn leed en zijn angst nog langer kunnen dragen?

Vrouw Ploeg kwam thuis en snikte, snikte het uit, dat er niets, niets meer viel te hopen.

— — — — —
En dien avond was er wederom bange, angstige stilte op de hoeve.

Niemand sprak — de kleine sliep.

„Kom, we gaan slapen,” zei vader, toen 't pas acht uur was.

En hij stond op en zocht zwijgend zijn bed op.

Moeder bleef met Henk nog wat praten over vader.

„Hij moet er boven op, Henk,” zei moeder. „Het gaat zoo niet langer. Als vader versombert...”

De kleine Willem in het teenen bedje kreunde.

„Ma, ma!” riep hij toen.

Moeder liep naar haar kind.

„Hij heeft zoo'n kleur,” zei de bezorgde moeder en ze dacht wederom met schrikkelijke angst aan haar andere kinderen, die ook waren heengegaan, tegen dat zij den leeftijd van vijftien maanden bereikten. Ook dat nog, ook dat nog!”

Jaap en Henk dwaalden op de wegen, die het vlakke polderlandschap doorsneden.

Laag hing de kliemerige mist weer op de stille, doodsche akkers.

Ze spraken over de ellende op de boerderij.

„Ik ben zoo bang”, zei Henk, „voor vader. Vader is zoo stil. Hij zegt niets. Hij lacht ook niet meer.”

„En je moeder dan,” zei Jaap. „Ze is weer zoo bang voor Wimpje. Heb je wel gezien, hoe ze maar aldoor angstig kijkt in 't bedje! Heb je wel gezien, hoe ze maar aldoor zijn wangetjes bevoelt, of die niet warm zijn!”

Henk zweeg.

„Konden we maar iets doen Henk, iets om je

ouders te helpen. Maar...”

„Wat bedoel je?”

„Maar we kunnen ze niet helpen,” vervolgde Jaap, „we hebben ze wel verder achterop gebracht, toen we Griet hebben doodgereden.”

„Hoeveel heb je al bespaard, Jaap?”

„Al vijf gulden. 't Is niet veel, maar 't wordt veel — later. Heb jij al wat?”

Mismoedig schudde Henk het hoofd. Hij had nog niets. Hoe kon hij wat hebben! Wie zou 't hem kunnen geven? Iedere cent telde nu mee in deze bittere tijden. Vader spaart 't eten uit zijn mond, en zegt altijd, dat hij geen trek heeft. En moeder, die arme moeder, doet als hij. En dan die pacht, die pacht!

„We zijn er nog niet,” had hij gisteren zijn vader hooren zeggen. „Er ontbreekt nog honderd gulden. Maar die komen er wel, als we een koe verkoopen.”

Weer een koe verkoopen!

Zoo ging stuk voor stuk het vee weg uit de hoeve, het vee, dat de bezitting uitmaakte. Ieder stuk vee, dat ze verkoopen moesten om schulden te betalen, was een vermindering van den eigendom.

„Henk,” riep Jaap op eens, staan blijvende, „Henk, daar bedenk ik wat. Ik heb er aan meegedaan Griet dood te rijden, ik heb vast beloofd die schade te helpen vergoeden, en nu heb ik

wat gevonden. Je weet, dat ik onderwijzer moet worden. Vader en moeder willen dat. Maar — ik wil je vader en moeder helpen! Daarom word ik geen onderwijzer. Ik ga van school. Ik kom bij jelui in de boerderij. Dan ga ik ze daar helpen. Jij en ik samen."

"Je vader en moeder zullen het niet goed vinden," zei Henk.

"Kom mee, ik ga er dadelijk over spreken."

"Is je vader thuis?"

"Ja."

De twee vrienden keerden terug.

In de verte schemerde zwart in de grauwe mist de hoeve.

Onwillekeurig moesten beide jongens er naar kijken.

"Als wij vader en moeder eens helpen konden," zei Henk.

"Dat kunnen we vast, vast," antwoordde Jaap. "Echt Henk, samen op de boerderij. Altijd samen. Dag en nacht. En samen werken. Samen werken in de stallen, op de landerijen en weien. En als dan je ouders er eens boven op komen! En dat gebeurt. Je vader moet nog ééne koe verkoopen om de pacht te betalen. Dan heeft hij geen schuld meer. En als wij dan ook mee werken..."

"Maar die vijftien bunder minder, Jaap! Daar kunnen wij toch niets aan doen?"

Jaap zweeg. Dat was waar. Daaraan konden ze niets doen, ondanks hun heilig vertrouwen, hun fieren moed, hun edel voornemen. Die vijftien bunder!

"Als je vader eens naar Kielman ging."

"Kielman is hebzuchtig. Vader kent hem. 't Zal niets helpen, vrouw, zei vader, toen hij een paar dagen geleden dezelfde zaak met moeder besprak. Niets helpen. Kielman heeft maar één doel: zelf rijk blijven en zijn kinderen rijk maken. Neen moeder, op zijn welwillendheid hebben we niet te rekenen."

De jongens kwamen thuis.

Jaaps vader en moeder zaten in de huiskamer. Vader studeerde.

Hij keek op van het dikke boek, dat voor hem lag, toen de jongens binnentraden.

"Zoo jongens," groette vader. En toen op meewarigen toon: "Hoe is het thuis, Henk?"

Die vraag en meer nog de toon, waarop ze geuit was, maakte Henk week.

"Slecht," zei hij, "alles gaat slecht."

En de tranen stonden Henk in de oogen.

"Is Wimpje goed? We hooren van Jaap, dat je moeder zich telkens over hem zoo ongerust maakt?"

"Wimpje is wel goed, geloof ik," antwoordde Henk. "Maar Ansjie is ook vijftien maanden geworden, en..."

„En jij bent al meer dan vijftien jaar,” viel Jaaps vader Henk opgewekt in de rede. „Kom, kom.”

„Vader,” zei Jaap, ziende, dat Henks lippen trilden, „Vader, ik kom u wat vragen, wat . . . zeggen!”

Vader en moeder, begrijpende, dat Jaap iets belangrijks had mede te deelen, keken verrast en afwachtend hun zoon aan.

„Ik — ik ga van school, vader!”

Even zwegen beide ouders. Ze keken elkaar aan, met dezelfde vraag op de lippen.

„Maar jongen, wat wil je?” vroeg vader.

„Ik wil gaan helpen, vader, gaan helpen op de boerderij. Dat wil ik.”

„Maar beste jongen! Er is voor jou zoo weinig te doen. Wat ken je van het boerenbedrijf.”

„Ik ken haast alles, vader, en alles kan ik leeren.”

„Goed, mijn jongen, maar *is* er voor jou wat te doen? Henks vader werkt, de knecht werkt, Henks moeder, de meid — Henk zelf, en als nu straks die vijftien bunder nog van 't land afgaan, verminderen de werkzaamheden immers ook weer. Wat zou jij daar dan nog doen?”

„Ik heb geholpen om 't paard dood te rijden, vader. Ik wil de menschen helpen, vader, 't is zoo treurig bij Henk thuis. Zijn vader heeft alle moed opgegeven. Hij lacht niet meer, vader. Zeg nu maar, dat ik ze helpen mag.”

Als smeekend stond Jaap voor zijn vader.

Moeder zag haar zoon aan met tranen in de oogen. Even dacht vader na. Hij wist nu al, dat 't onzin zou wezen, Jaaps verzoek toe te staan. Wat moest de jongen op de boerderij uitvoeren! Het aantal etende monden met een vermeerderen? En toch — wat was 't mooi van Jaap, het huisgezin te willen helpen.

Hij zag zijn jongen recht in de oogen.

„Jaap,” sprak hij toen zacht, „ik vind het heel mooi, wat je doen wilt. Later, van avond, zullen we samen eens kalm over je plannen praten. Dat is goed, niet waar?”

„Ja vader,” antwoordde Jaap.

Even bleef 't stil in 't vertrek.

Vader keek op zijn horloge.

„Drie uur,” zei hij, „zijn je vader en moeder thuis, Henk.”

„O ja, mijnheer,” antwoordde Henk.

Vader stond op.

„Moeder,” zei hij, „ik ga even naar de boerderij. Over een uurtje ben ik terug. Ik zal je wel vertellen, wat ik er gedaan heb, en aan jelui ook, jongens! Blijf je beiden hier?”

„Ja,” antwoordden Henk en Jaap.

Vader trok zijn jas aan, zette zijn hoed op en stapte heen.

„Wat zou vader gaan doen, moeder?” vroeg Jaap.

„Ik weet het niet,” antwoordde moeder.

Jaaps vader kwam op 't erf. Stil was 't hier. Een paar druilerige kippen liepen rond te pikken.

Vader stapte de deel op.

Het was er donker. De koeien stonden met langgerekte halzen te turen. In de hokken knorden en ronkten wat varkens. Akelig stil.

„Klep, klep! deden zijn voetstappen op de harde leemen deel.

Hij kwam de keuken binnen.

„Hè, meester, u hier?”

't Klonk als een verrassing en meester Huisman voelde het als een verwijt.

Vrouw Ploeg zette een stoel gereed.

„Dag meester, komt u ons eens opzoeken?”

„Ja, vrouw Ploeg, hoe maakt de kleine het.”

„Bekijk hem eens, meester.”

Meester ging naar 't ledikantje.

Vrouw Ploeg keek hem aan, als wilde ze op zijn gezicht, in zijn oogen lezen, hoe hij Wimpje vond.

„Hij ziet er goed uit, vrouw Ploeg. Een jongen als een wolk.”

„Vindt u, meester.”

„Zeker, vrouw Ploeg, maar vin-jij dat dan niet?”

„Hij heeft soms zulke roode wangetjes, meester. En nu weer! Vindt-u niet, dat zijn kleur wat hoog ziet?”

„Wel neen, mijn beste mensch. Die rare moeders, hè, Ploeg! Ziet een kind bleek, dan deugt het niet, heeft het een kleur, is 't ook niet goed. Neen, hoor, je jongen ziet er best uit. En wat slaapt hij rustig. Over hem hoef je je heusch niet bezorgd te maken.”

Boer Ploeg had al dien tijd gezwegen. Hij zat op den stoel en trok aan zijn kort, houten pijpje en staarde voor zich uit, als hoorde hij niets, in 't opvlammende vuur van den haard.

„Hoe staan de zaken, Ploeg? 't Blijft mistig en koud buiten.”

„Ja, meester.”

„Niet veel te doen, zeker.”

„Neen, meester.”

't Klonk alles dof, kleur- en toonloos.

Vrouw Ploeg hoorde 't weer en daarom sprak ze: „Och, meester, 't is altijd stil in dezen tijd van 't jaar, maar als straks het voorjaar komt, is 't weer werken, werken van den morgen tot den avond. Hè man! Dan kun je niet zoo lekker luieren als nu. Ja, ja, meester, hij doet zich te goed. Niet werken, goed eten. Hè, vader!”

En vrouw Ploeg, al had ze tranen in de oogen, klopte haar man vroolijk op den schouder.

„Zoo'n leven, ouwe, bevalt je wel, hè.”

Ploeg lachte smartelijk.

Meester Huisman zag de tranen-oogen der

arme moeder, hij hoorde den smartelijken lach van den armen, afgetobden Ploeg en zei:

„Ik ben hier gekomen, om eens met jelui te praten. Ik weet van jelui ellende. Jaap is er iederen dag vol van. Door de menschen uit de buurt hoor ik er nooit over praten. De menschen kennen hier elkaar niet. Ieder schijnt genoeg te hebben aan zijn eigen verdriet en zorgen. Maar ik weet alles. Nu kom ik vragen, of ik je zou kunnen helpen.”

„Wij danken u, meester,” antwoordde vrouw Ploeg. Ploeg zelf zweeg.

Meester keek hem aan, doch hij ontweek dien blik.

„Kom Ploeg, waarmee kan ik je helpen? Kerel, zeg 't me maar. Jaap is vol van jelui getob. De beste jongen kan er niet van slapen. Hij spaart voor jelui. Hij wil probeeren goed te maken, wat hij verkeerd heeft gedaan.”

„Neen, meester,” riep Ploeg, „dat mag je niet zeggen, hij heeft niet verkeerd gedaan. Jaap is een beste jongen.”

„Maar Griet...”

„Och meester, als dat niet was gebeurd, was er wat anders gebeurd. Dat kan Jaap niet helpen, zoo min als Henk.”

„Afgesproken, Ploeg, maar, waarmee kan ik je helpen?”

Even zweeg Ploeg; en zwijgend keek hij zijn vrouw aan, die daar stond te kijken in het tra-liebedje met de oogen vol tranen.

„Meester,” riep Ploeg, „wij zijn niet te helpen. Alleen...”

Ploeg zweeg.

„Alleen?” herhaalde meester.

„Als God ons... ons...”

Ploeg ving aan te snikken.

„Vader!” riep moeder.

„Als God ons ons kind maar laat,” riep snik-kend de arme man. „Ons kind.”

„Vader!”

Daar stonden beiden, Ploeg en diens vrouw, met die ééne, ééne gedachte aan Wimpje. Al de andere ellende, hoe groot, hoe heftig ook, woog niet meer in hun angstig hart.

Meester zag ze daar staan, de arme tobbers.

Ze tobden tegen broodzorgen, ze hadden beide de zekerheid, dat hun vijftien bunder zou worden ontnomen en dat ze dan niet konden blijven hier, dat ze dan weg moesten, weg... waarheen? En toch woog al dat verschrikkelijke niet op tegen hun nameloos angst, hun kind te verliezen. Dat kleine ding daar was hun meer waard dan al hun stoffelijke welvaart. Meer dan geld en goud, was hun hun kind.”

„Hoor, eens,” sprak meester zacht. „Waarom

maak je je nu angstig over je kind? Het is gezond, het is vroolijk. Nu slaapt het als een roos. 't Heeft kleurtjes op de wangen. En nu tob je over hem. Is Henk niet al bijna zestien jaar?"

't Was waar. Zoo hadden de brave ouden nooit gedacht, Henk was bijna zestien jaar, had toch ook eenmaal den leeftijd van vijftien maanden bereikt en Henk was gezond en sterk. —

„Wil meester een kopje thee?"

„Alsjeblieft, Vrouw Ploeg, 'k zie, dat je ze klaar hebt."

Vrouw Ploeg schonk thee in.

Ploeg keek meester voor 't eerst aan.

„En nu gaan wij eens verder praten, Ploeg. Over Wimpje heb je nu verder geen zorg. Dus keeren we terug tot de zaken. Ik weet van Jaap, dat je de pacht niet kunt betalen. Ik weet ook, dat je vijftien bunder moet missen. Aan dit laatste is misschien niet veel meer te doen. Ik kan nog voor je naar den heer in Dordt gaan. Ik wil dat ook gaarne doen, maar . . ."

„Ik ben er zelf geweest," zei vrouw Ploeg.

„Ik weet het, antwoordde meester Huisman. Over die zaak zullen we 't later hebben. In elk geval moet eerst de vraag worden afgedaan, hoe kom jelui aan de pacht voor dit jaar."

„We zullen een koe verkoopen, meester."

„Dat is wel een weg, Ploeg, maar geen ge-

lukkige. Je koe weg beteekent weer iets weg van je bezitting en als je 't geld kon bewaren! Maar je moet je schuld betalen."

„Die koe gaat dus weg en af van je bezitting. Kijk eens, Ploeg, 'k heb een ander idee opgevat. Luister eens. De menschen hier leven zoo afgezonderd. Ieder leeft zijn eigen leven, bemoeit zich weinig met dat van anderen. Als de menschen wisten, als ze wisten, hoe je tobt, al jaren tobt, zouden ze misschien je helpen willen. En nu heb ik een voorstel. Vin-je goed, dat ik eens bij de menschen in de buurt op huisbezoek ga, dat ik dan dien menschen eens vertel, hoe 't hier staat? Misschien, neen wel zeker, zullen ze je dan helpen."

Meester wilde nog meer zeggen. Doch Ploeg stond op.

„Meester," zei hij, „ik begrijp, dat u 't goed met ons meent. U doet 't voor ons, voor ons alleen. Maar — voor ons bedelen, hè moeder, voor ons bedelen bij menschen, die zich nooit om ons lieten gelegen liggen. . ."

„Neen meester, laat me uitspreken. Ik neem 't den menschen niet kwalijk, heelemaal niet. Ieder moet zijn eigen pakje dragen en dat is heel goed. Maar hoe wil u bij deze menschen voor ons. . ."

Het woord wilde er niet uit.

„Wij zijn in de wereld om elkaar te helpen, Ploeg."

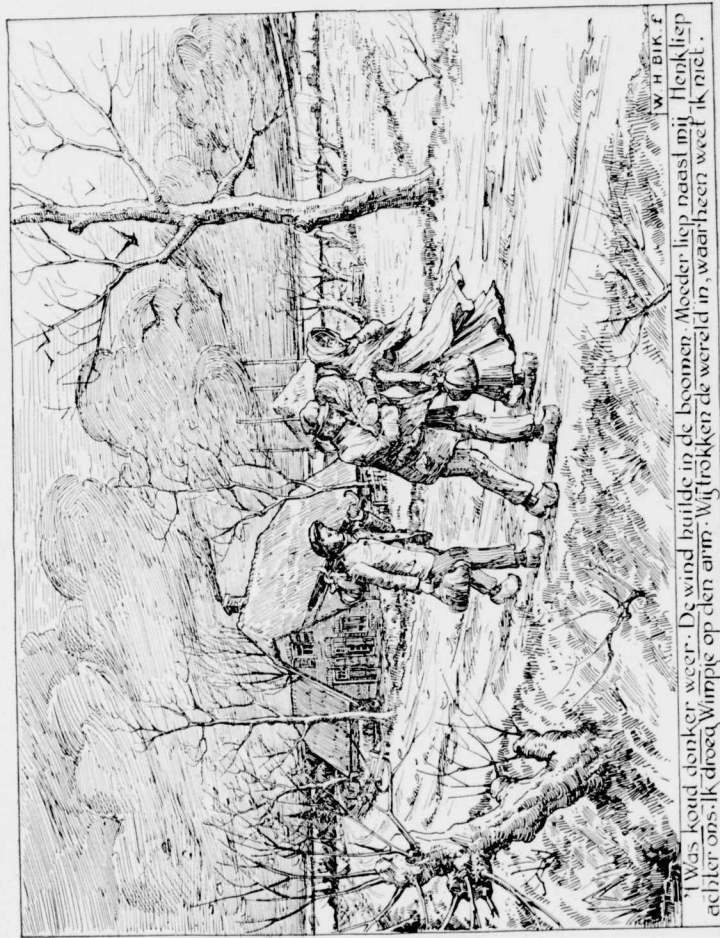
„Zeker meester, maar vrijwillig helpen, vrijwillig. Maar als u bij die menschen moet gaan, om voor ons . . . te bedelen, meester. Neen, meester, alsjeblieft niet, alsjeblieft niet. Ik kan s' nachts niet meer slapen, meester. Ik lig den heelen nacht wakker. Dan zie ik altijd allerhande dingen voor me. Van nacht . . . ja moeder, kijk maar in 't bedje, onze jongen is goed gezond, heel goed, wees toch niet bezorgd, maar wat ik dan zeggen wou, meester.”

„Van nacht zag ik, en 'k was klaar wakker, — ook weer iets. Ik zag ginds op den dijk me zelf loopen. 't Was koud, donker weer. De wind huilde in de boomen. Moeder liep naast me. Henk liep achter ons. Ik droeg Wimpje op den arm. We trokken de wereld in, waarheen, dat wist ik niet. Ik keek nog eens om. De boerderij stond daar met gesloten vensters. En toch was ik niet bedroefd, meester, en niet bang, want Wimpje kraaide op mijn arm en hij zei: „Vooruit maar, vader, vooruit maar, zoo gaat-ie goed.”

Snikkend had Ploeg 't laatste verteld. Zijn vrouw schreide, gebogen over het traliebedje. Meester Huisman had tranen in de oogen.

Toen Ploeg had uitgesproken, zwegen de drie menschen. In de stilte hoorden ze alleen 't klokketik en 't geknetter der opspattende vonken.

„Dus — niet bedelen voor ons, meester.”

W. H. BIK. F.

„'t Was koud donker weer. De wind huilde in de boomen. Moeder liep naast mij. Henk liep achter ons. Ik droeg Wimpje op den arm. Wij trokken de wereld in, waarheen weet ik niet.”

„Maar, beste Ploeg, is 't dan schande de hand te drukken, die ons ter hulpe wordt toegestoken?”

„Nee, meester, dat is geen schande. Maar ze steken ons niet met vriendschap de hand ter hulp toe. Ze moeten door u worden aangespoord tot helpen. Door uw invloed alleen, zouden enkelen er toe kunnen komen, hun geldbuidel te openen. En dat wil ik niet. Nee meester, dat wil ik nooit!”

Ploeg sprak op beslist toon. Meester Huisman voelde, dat langer er op aan te dringen, nutteloos zou zijn.

Eén redmiddel bleef hem nog open. Dat ging hij nu trachten toe te passen.

„Het is dus zeker, Ploeg, dat je die vijftien bunder kwijt raakt?”

„Ja, meester.”

„Daar is niets aan te doen?”

„Nee, meester.”

„Heb je al eens met Kielman zelf gepraat?”

„Met dien! Nee meester, ik sprak hem zelden vroeger. Kielman is hebzuchtig en hard. Hij denkt niet om mij. Had hij één oogenblik om mij gedacht, misschien had hij dan niet getracht mij dat land afhandig te maken.”

„Wil ik eens naar Kielman gaan?”

„Om wat meester?”

„Hem uiteenzetten, hoe treurig het hier is, hoe

treuriger het nog worden zal, als je ook die vijftien bunder nog kwijt bent; en begrijpt hij dit, dan hem vragen of hij van dien vijftien bunder afstand wil doen."

„Hèm, hèm vragen," riep Ploeg uit. „O meester, neen, alsjebliëft neen. Als er voor mij werd gebedeld, zooals u dat doen wil, dat zou verschrikkelijk voor me wezen. Maar nog erger is de gedachte, te moeten leven van Kielmans gunst! Neen, meester, dat nooit. Als Kielman een hart had, zou hij al lang zelf hebben uitgemaakt, hoe mij die vijftien bunder ongelukkig zal maken. Maar hij heeft daar niet aan gedacht, omdat hij alleen maar denkt aan zichzelf."

Fier stond de arme Ploeg daar.

Dat gezicht, dat ik had dezen nacht, zal misschien nog eens werkelijkheid worden, meester. Het kan zijn. Maar goed. Liever ga ik tobkend als een vrij man de wereld door, dan dat ik gunsten zou aannemen, die de menschen me niet vrijwillig aanbieden."

En meester de hand schuddende: „Ik dank u, meester, voor wat u doen wilt. Maar zoo wil, zoo kan ik niet geholpen worden."

Met bewondering keek vrouw Ploeg haar man aan.

O, zoolang haar man nog zóó sprak, was alles niet verloren, was er misschien niets verloren.

Zoo moest hij zijn, zoo moest hij blijven. Want o, die sombere stemming, waarin vader de laatste dagen altijd was, verontrustte, benauwde haar zoo.

„Vader", zei ze, „zoo zullen we er wel komen".

Onverrichter zake keerde meester Huisman een tijdje later huiswaarts, maar niet zonder bewondering in zijn hart voor de nobele gevoelens van die twee arme, rusteloze zwoegers.

Thuis wachtten drie menschen hem met verlangen.

Vader vertelde hun, diep bewogen, wat hij op de hoeve had gezien en gehoord, en toen hij had uitgesproken, klonk in de stilte der huiskamer een droevig gesnik en geschrei.

Jaap was de eerste die sprak, na vader.

„En mag ik nu, vader?"

„'t Is als ik dacht, mijn beste jongen", antwoordde vader. „Ploeg vindt het, als ik, nutteloos, dat je je diensten aanbiedt. We hebben straks voor hem toch geen werk meer, zei hij."

„Maar als ik kom, kan de knecht weg," riep Jaap. „Dat haalt ook al weer geld uit".

Daaraan had vader niet gedacht.

„Mijn beste jongen", zei hij, „spreek er zelf met Henk's vader over en als die je diensten aannemen kan en wil, mag je van mij gaan helpen. Is 't goed, moeder?"

Moeder knikte.

„Wij kunnen niet meer doen”, zei vader en voor 't eerst in zijn leven voedde het brave, eenvoudige dorpsschoolhoofd den wensch, rijk te wezen.

Jaap en Henk keerden spoedig naar de boerderij terug. Hier gekomen kwam dadelijk Jaap met zijn plan voor den dag.

„Je vader sprak er al over”, zei boer Ploeg, „Ik vind 't heel mooi Jaap, dat je ons helpen wilt. Maar — je kunt ons niet helpen. Straks zullen we zelf niet genoeg werk meer hebben”.

„Maar als ik kom, kan de knecht weg”, zei Jaap, „dat spaart ook alweer heel wat geld uit”.

„Als ik straks die vijftien bunders kwijt ben, kunnen we den knecht toch niet houden”, antwoordde Ploeg. „Ik zal er straks met hem over spreken.”

Jaap hield aan, doch de brave Ploeg, die begreep, dat 't beter voor Jaap zou zijn, als hij bleef studeeren en onderwijzer werd, wilde er niets van hooren.

„We houwten veel van je, Jaap,” zei vrouw Ploeg, „dat weet je wel. Het is dus niet om jou, dat we weigeren, maar om ons zelf. We zullen straks voor jou toch geen werk hebben.”

„Maar ik wil wat doen,” riep Jaap vol geestdrift, „en dat wil ik. Ik zal niet vergeten, dat we Griet...”

„Praat daar maar niet meer over,” zei boer Ploeg. „Wat gebeurd is, is gebeurd.”

En 't was, alsof de opflikkering van geestkracht weer was geweken, want dof en moedeloos stonden zijn oogen, waarmee hij als voor zich uitstaarde in een bang, ver verschiet.

Dien avond, toen 't boerengezin den avondmaaltijd gebruikt had, en Gerritje de meid, de huiskamer reeds had verlaten, kwam de knecht, die de ronde gedaan had de keuken in.

„Baas”, begon hij schuchter, „ik wou je wat zeggen. Ik ben nu ruim twee jaar bij je. We hebben 't altijd goed kunnen vinden, heel goed. Maar... nou 't hier zoo staat wou ik tegen den eersten Januari vertrekken.”

„'t Is goed, mijn jongen,” antwoordde Ploeg. „Heb je een anderen dienst?”

„Ja — baas”.

„Bij wie?”

De knecht zweeg.

„Nou”, zei de boer, die geloofde, dat de knecht zijn vraag niet had verstaan.

„Ja, 'k ga... naar Kielman!”

„Hè!” riep Ploeg opspringende, „wat zeg je daar! Hannes, wat zeg je daar, naar Kielman! Maar... maar... dat lieg je, dat kan niet. Je gaat niet naar Kielman!”

En als zag hij in Hannes de oorzaak nu van

al zijn ellende, in Hannes, die, zoo voelde hij 't nu, overliep naar Kielman, die de onmiddellijke oorzaak was van zijn val, voer hij verder uit:

„Schandelijk, gemeen! Je gaat niet naar Kielman, Jij gaat niet. Wou je hem gaan helpen en mij laten zitten! Heb ik daarvoor ruim twee jaar je goed betaald? Maar als je gaat, als je naar Kielman gaat...”

En dreigend balde Ploeg zijn vuist.

„Vader”, zei moeder zacht, „wees niet zoo driftig en zoo onverdiend boos op Hannes. Wij kunnen hem immers toch niet houden. Straks... hebben we immers geen werk meer voor hem”.

„Dat hij heen gaat, is goed!” riep Ploeg, „maar niet daar heen zal hij gaan, niet daarheen. Niet naar mijn vijand! En hoe kun je daar heen gaan, Hannes? Hoe kun je dat doen! Hier ga je weg, hier, waar je twee jaar geweest bent, en je gaat werken daar, daar, waar ze loeren op mijn ondergang.”

„Ik zag er geen kwaad in, baas. Nu jij me toch niet meer kunt houden...”

„Hannes heeft gelijk, vader!” zei moeder op dien altijd stillen, zachten toon vol lijdzaamheid.

„Gelijk... ja gelijk om weg te gaan, maar niet om naar Kielman te gaan, naar Kielman.”

Toen begon moeder te spreken, stil en zacht en wist haar man te overtuigen, dat er geen

kwaad school in Hannes' daad.

Hij moest toch werken, waarom was het slecht of misdadig naar Kielman te gaan?

En toen vader overtuigd was, zweeg hij.

„Ga dan maar,” zei hij — en weer klonk het als het laatste, wanhopige woord van een, die in doffe berusting wacht op 't einde, het noodlottige einde.

Henk had dit tooneel bijgewoond en al begreep hij, dat zijn moeder zoo had gesproken om vader tot kalmte te brengen, in zijn hart voelde hij alles voor vaders verontwaardiging.

„Neen”, redeneerde hij, toen hij te bed lag, „dat zou ik nooit kunnen doen. Als ik jaren bij iemand gewerkt had, als ik getuige was geweest van zooveel verdriet en ellende, zou ik niet kunnen gaan werken bij hem, die de oorzaak mede was van al dat ongeluk.”

Het is een paar dagen later.

De grauwe avond donkert reeds op het landschap. Ploeg is op de deel met Henk en Jaap.

„Vader”, klinkt het eensklaps uit de keuken-deur, die open staat.

„Wat is er, moeder?”

„Kom eens kijken, vader, naar Wimpje!”

Vader verschrikt, en door de jongens gevolgd, gaat hij naar de huiskamer.

„Hij heeft zoo'n kleur, vader, vin-je ook niet?”

Vader kijkt, bevoelt de wangetjes en zegt:

„Ja, wel een beetje.”

„We zullen morgenvroeg den dokter toch laten komen, vader.”

„Ja,” antwoordt deze.

„Hoe laat rijdt de dokter uit?”

„Soms al heel vroeg.”

„Dan willen Henk en Jaap van avond nog wel naar het dorp gaan en den dokter vragen, of hij morgenvroeg bij ons komt.”

Natuurlijk wilden Henk en Jaap dat gaarne doen en dus gingen, na 't koffiedrinken, de beide jongens op weg naar het dorp.

't Was half acht, toen ze dat bereikten.

De dokter, die thuis was, beloofde den volgenden dag bijtijds te komen.

Henk en Jaap aanvaardden den terugweg.

't Was geheel donker nu. Langs den onbelichten grintwegdijk stonden de hoge, kale iepen. De wind schudde hun naakte kruinen heen en weer.

Dicht naast elkaar liepen de jongens over den donkeren dijk. Ze hoorden geen geluid. Alleen zong de wind in de boomen boven hen.

Ruim tien minuten hadden ze geloopt, toen ze eensklaps, niet ver van hen verwijderd, een menschelijk geluid hoorden. Een schreeuw en nog een!

„Wat is dat?” vroeg Jaap en hij hield den adem in. De jongens luisterden.

Even bleef 't stil. Doch daar klonk weer een kreet, onverstaanbaar wel, maar duidelijk te onderkennen als de kreet van een mensch.”

„Henk!”

„Jaap!”

Ademloos luisterden de jongens en keken den dijk op, in de richting, vanwaar het geluid kwam.

„Zie je iets?” vroeg Henk.

„Neen”, antwoordde Jaap.

De oogen der jongens trachtten de duisternis te doorboren.

Weer klonk een kreet en nog een, en daar plotseling, een eind weegs van hen verwijderd, rees in 't donkerte van den avond een mannen-gestalte op, die daar op den berm had gelegen.

„Jaap!”

De jongens beefden.

Weer hoorden ze dien zelfden kreet van zooeven.

„Willen we terugloopen naar het dorp?” vroeg Henk zacht.

„Ja laten we... Je kunt nooit weten”, antwoordde Jaap.

De jongens liepen terug.

Hun voetstappen werden door den man gehoord, die hen volgde.

„Hij komt ons achterop, Jaap.”

Jaap keek om.

Ja, hij volgde hen.

„Harder loopen,” stelde Henk voor.

De jongens liepen harder, doch de vreemde, geheimzinnige achter hen, volgde.

„Hij wil ons inhalen,” riep Jaap angstig. „Kom, Henk.”

En de jongens zetten 't op een loopen.

Toen ontwaardden ze, tot hun doodelijke ontzetting, dat de man hen op een draf volgde.

De jongens vlogen nu, doch de groote man haalde hen al meer en meer in.

Hij was de jongens dicht genaderd.

„k Pak je toch,” riep hij, „loop maar niet langer, en als je schreeuwt” — —

„Dirk,” riep Henk eensklaps, want hij had de stem van dronken Dirk herkend.

„Henk, ben jij het!”

„Ja, ja —” riep Henk verbaasd en gerustgesteld. „Ga je mee, Dirk?”

„Neen, nog niet. Maar vertel jelui me eens: Heb je gehoord, wat ik daar net geroepen heb?”

„Neen, Dirk.”

„Heusch niet, heelemaal niet?”

„Neen, Dirk,” antwoordden beide jongens. „We hoorden wel een schreeuw, maar konden niet verstaan, wat je zei?”

„Goed zoo. Dus, daar kan ik op rekenen?”

„Ja, zeker,” antwoordde Jaap, „maar zeg eens, Dirk, wat bedoel je?”

„O, niks. Een mensch praat zoo in zijn eigen wel eens van die gekke dingen. En dat geeft niet, maar dan is het toch beter, dat een ander er niets van verstaat.”

„Ga je niet mee naar huis, Dirk?” vroeg Henk.

„Neen, ik ga morgen naar Vervoorde, waar 't kermis is. Hoe is het thuis?”

„Och, slecht, Dirk.”

„k Weet er van.”

„Van wien?”

„Och, als je reist en trekt, hoor en weet je alles. Nou, dag jongens, doe de groeten aan de familie. Dag!”

En zonder een woord meer te zeggen, stapte Dirk den weg op naar het dorp, terwijl Jaap en Henk zich in tegenovergestelde richting verwijderden.

„Wat schrok ik,” zei Jaap.

„Ik niet minder,” antwoordde Henk. „Waarom gaat zoo'n man toch niet mee? Hij is altijd welkom bij ons.”

„Hij zwerft maar,” zei Jaap, „maar wat zou hij toch bedoeld hebben, toen hij vroeg, of we hem verstaan hadden. En hij was blij, dat dit niet zoo is. Begrijp je daar iets van?”

„Ik niet,” antwoordde Henk en vooral niet, om-

dat hij niet dronken was.

't Was een raadsel en 't bleef een raadsel voor de jongens, voor hen onoplosbaar.

Doch, indien ze in de herberg, waar Dirk een paar uren vertoefd had, waren geweest, op 'toogenblik dat er door de gasten over Ploeg en diens vrouw gesproken werd, ze zouden althans iets van Dirks zonderling gedrag begrepen hebben.

Dirk was in de herberg geweest. De boeren en boerenknechts uit de buurt spraken over Ploeg en diens ellende.

Dirk luisterde.

„Hij gaat er onder,” zei ten slotte een der boerenknechts. „Vast gaat hij er onder, de arme kerel. En hij had 't niet verdiend.”

„En zijn vrouw evenmin,” had Dirk gezegd.

„Nou, en dat weet jij, hè Dirk.”

„Of 'k 't weet,” had Dirk toen gezegd.

„'t Zijn beste, brave mensen,” zei toen weer een ander. „Maar ach, wat kun je er aan doen. Ja, als je rijk was, kon je ze helpen. Maar wat doe je zonder geld! 't Is anders treurig.”

Zoo hadden de mensen gepraat en 't was Dirk in 't hart geslagen en hij was de deur uitgelopen en op den grasberm gaan liggen en gezworen had hij, dat hij die beste mensen helpen zou.

Hoe? Niet met zijn geld. Maar hoe dan?

„Ik zal ze helpen, ik,” had hij telkens geroepen, doch de jongens hadden het niet gehoord, maar helpen zou hij ze, hij, dronken Dirk, die niets kon. Maar dát, dat ééne kon hij wel. Wat alleen menschen konden, die geld hadden, kon hij, Dirk, ook, zonder geld.

Hij had 't geroepen dien avond verscheiden malen; het woog als een geheim diep in zijn hart te zwaar, te zwaar. Het moest zoo nu en dan er eens uit, hij zou stikken, als hij 't er niet uit wierp zoo telken keer.

„Ik — ik zal ze helpen — ik — zonder geld — zonder geld.”

Hoe zou die arme, brave Dirk de menschen helpen?

Jaap en Henk kwamen thuis en vonden vader en moeder gezeten om het bedje van Wimpje, die echter rustig sliep, zonder gloekleurtjes op zijn wangen.

„Hij slaapt rustig,” zei Henk, „en hij heett geen kleurtjes meer.”

„Neen,” antwoordde moeder, „zou de dokter komen?”

„Ja,” zei Henk.

En toen: „wij hebben Dirk gezien.”

„Dirk?” vroeg vader, „waar was hij?”

Henk en Jaap vertelden alles.

Toch Gered.

Vader begreep er niets van.

„Je kon dus niet verstaan, wat hij riep en...”

„Neen, vader.”

„En hij riep altijd hetzelfde.

„Ja.”

„Onbegrijpelijk,” meende moeder.

„Och,” zei vader, „een boer heeft zeker weer een hond op hem afgestuurd, toen hij 't erf op liep om te stelen. Die arme sukkel.”

„Waarom kwam hij niet mee? Hij is in dagen niet hier geweest.”

„Hij ging naar de kermis te Vervoorde.”

„Was Dirk dronken?”

„Neen, vader.”

Dien nacht deden de arme ouders weer geen oog dicht, maar beiden smachtten naar het morgenlicht en den komst van den dokter.

De geneesheer kwam. Hij bekeek de kleine, beklopte en betastte hem en zei toen: „Hoor eens menschen. Nu moet jelui je nooit meer ongerust maken over dat kind. Dat kind is gezond, heel gezond.”

„Is hij!” riep moeder en ze begon te schreien.

„Nu zie je, hoe je je noodeloos ongerust maakt,” zei de geneesheer. „Je kind heeft niets, heelemaal niets. 't Zal een gezonde, stevige kerel worden.”

Moeder drukte de hand van den dokter, alsof zij 't hem te danken had, dat haar lief Wimpje niet ziek was.

Toen de geneesheer was heen gegaan, jubelde moeder het uit: „Vader, wat zijn we nu toch gelukkig. Wimpje is niet ziek. Wimpje is gezond. Kom vader, lach nu weer met mij. Wat zijn we gelukkig.”

Maar vader kon niet lachen. Nu die groote, groote onrust heen was over Wimpje, kwam daar weer loodzwaar in zijn arm hart de onrust zich neerleggen over de toekomst van zijn gezin. Nu konden dat arme hart en dat arm hoofd zich weer kwellen met dat andere verschrikkelijke: geen geld om de pacht te betalen, vijftien bunder minder — zeker en onafwendbaar ten onder.

Weer zag hij datzelfde tooneel: hij Wimpje op den arm, moeder naast en Henk achter hem, samen op reis, op de zwerfende reis naar het land van ellende.

En nu de onrust over Wimpje voorbij was, was vader weer dezelfde stille, neerslachtige man, wegsomberend onder zoo groote en niet te keeren ellende.

Hij werkte wat er te werken was, doch zonder lust, zonder hoop. Zwijgend werkte hij in de stallen en op de deel, zwijgend at hij zijn eten en zwijgend zag hij nu weer naar zijn kind, zijn lief Wimpje, dat speelde en dartelde en lachte in zijn hoog traliebedje.

Nu kwamen de dagen van somberheid voor

de arme, vreezende menschen. Straks, op 't eind van 't jaar, zou de pacht betaald moeten worden, en er was geen geld. Dan zou de haver moeten worden verkocht en met dien haver zou 't voedsel gaan voor de paarden, die toch ook eten moesten. En de vijftien bunder minder!

„Het is gedaan, 't is gedaan!” riep boer Ploeg meermalen uit, zijn handen in vertwijfeling ten hemel heffend, „'t is gedaan. Wat moet er van ons worden?”

De winter bleef donkeren over het vlakke polderlandschap en op zoo'n dag in December, terwijl Ploeg bij de hooischuur stond, reed het karretje van den dokter uit 't dorp over den dijk.

De koetsier groette Ploeg met een beweging van de zweep.

Ploeg keek 't voertuig na.

„Die gaat ook naar een ongelukkige,” redeneerde hij. Van 't eene naar 't andere huis rijdt hij om de stumpers te zien, die lijden... lijden... zonder hoop.... lijden in starre berusting. En hij rijdt naar de woning van den dood, naar de woning, waarin de sombere dood grijnst tegen smartelijk bedroefden.

De dood! De dood! En dit woord herhalende, kwam er een gevoel van verlichting in het hart van boer Ploeg. De dood, de goede vriend der arme lieden, die in een oogenblik een einde maakt

aan een leven van hopeloos lijden, van duldelooze angst. De dood!

En boer Ploeg staarde het zich snel verwijderde voertuig na, dat reed in de richting van de hoeve van....

„Hè, hè,” ontviel als een blijde kreet boer Ploeg, „hij houdt stil voor de woning van Kielman! Zou de oude Kielman.... Als de oude Kielman dood ging.... dan zou zijn zoon de hoeve krijgen en dan zou hij de vijftien bunder niet noodig hebben...”

En in 't hart van den armen Ploeg rees hoog op de hoop, dat de oude Kielman ziek zou zijn en sterven ging. Dan zou hij, Ploeg, de vijftien bunder houden en dan zou hij weer vol moed beproeven, de zaken in 't rechte spoor te brengen.

„Henk,” riep hij zijn zoon toe, die van de andere zijde van 't huis aankwam, „Henk, weet jij, wie er ziek is bij Kielman?”

„Nee, vader. Is er iemand ziek?”

„Ja, zie,” zei vader, „het karretje van den dokter staat voor de boerderij. Zou de oude Kielman ziek zijn?”

„Kielman is heel oud. Hij is bij de zestig. Hij zal ziek zijn,” zei Henk, „maar ik heb er niets van gehoord.”

„Henk, we moeten straks dorschen,” zei Ploeg, „ruim je de deel op?”

„Ja, vader,” zei Henk en hij liep heen, om aan

moeder te vertellen, dat vader daar vroolijk stond op 't erf en vroolijk met hem had gesproken."

Als de oude Kielman ziek was en sterven ging...

Het karretje van den dokter kwam na enkele minuten terug over den dijk.

Zou Ploeg 't vragen, vragen wat er was in de hoeve? Waarom zou hij 't niet doen?

Hij liep naar den dijk. Het karretje naderde.

Ploeg wenkte met de hand. 't Karretje stond stil.

„Morgen, dokter."

„Morgen, Ploeg."

„Is er ongeval bij Kielman dokter, dat u daar is heen geweest? Ik zag u staan en u begrijpt, we zijn buren, en de oude Kielman is oud..."

„De zoon van Kielman is zwaar ziek," antwoordde de dokter, „longontsteking."

„Hè, hè.... zwaar ziek," riep Ploeg uit en hij schrikte zelf van den toon, waarop hij dit zei.

„Ja," antwoordde de dokter.

„En.... en zou hij 't er bovenop halen, dokter?"

„We zullen 't beste hopen, Ploeg. Hoe is 't bij jou?"

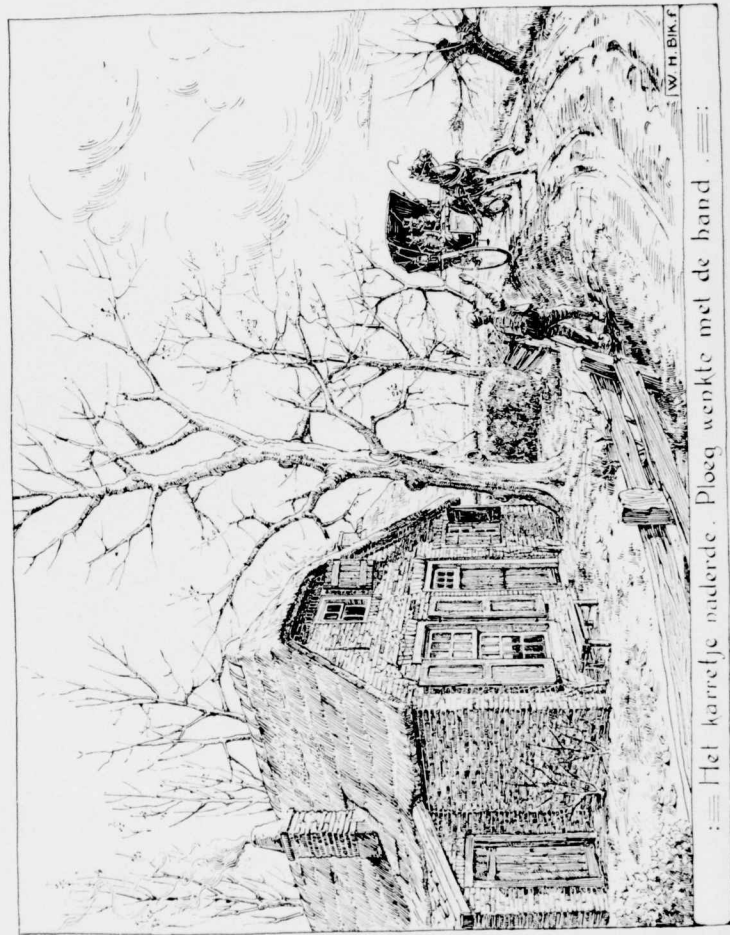
„O best, dokter, best."

„De kleine goed?"

„Ja, best, best, goedenmorgen, dokter."

Het karretje reed heen en Ploeg stapte het erf op van zijn hoeve.

Hij keek over 't veld in de richting van Kielmans hoeve. Wat zag hij daar? Hij stond stil.

— Het karretje naderde. Ploeg wenkte met de hand. —

Het hart klopte hem onrustig in de keel. Hij voelde naar zijn hoofd. 't Was hem, als ging er plotse-ling iets in dat hoofd gebeuren — iets vreemds, iets, dat hij nog nooit had gekend. Maar hij zag wat. Daar lag op 't witte doodsbed Kielmans zoon.... lang gestrekt.... de oogen gesloten.... zijn oude vader stond er bij snikkend.... zijn meisje zat in den hoek der kamer, met 't hoofd in de handen....

„Dat is mijn dood, mijn dood,” riep smartelijk de oude man.

Hij hoorde 't hem roepen, duidelijk.

't Klonk over 't erf.... hoor.... 't klonk duidelijk in zijn ooren.

„Jonge, mijn jonge.... dat is mijn dood.... mijn dood.”

Ploeg hoorde het, duidelijk, duidelijk....

't Herhaalde zich telkens, zonder ophouden....

Doch daar klonk een lach.... en nog een....

Hoor, zijn vrouw lachte.... Henk lachte....

Ze waren blij.... de vijftien bunder zouden nu niet aan Kielmans zoon worden gegeven....

Wat lachten ze hard. Ja vrouw, ja Henk, ik hoor jelui wel. Jelui zijn blij. Ha ha ha. Ik ben ook blij. Nu komen we er wel bovenop.... We houden de vijftien bunder. Kielman's zoon is dood.... hij is dood....

En daar rees weer in de grauwe nevel van den

triesten Decemberdag de stille doodenkamer op, waarin 't wanhopig gesnik van den ouden, grijzen Kielman klonk....

Maar moeder lachte en Henk lachte en Jaap lachte en.... Daar was Dirk... dronken Dirk... hij kwam zwaaiend het erf op, ginds in de verte... maar hij lachte... hij lachte, zoo had dronken Dirk nooit gelachen....

Daar stond hij stil.... Hij speelde op de fluit. Maar....

Neen, Dirk, halt, dat niet spelen... dat niet spelen... Je lacht toch... waarom speel je dat droevige wijsje...

Ha, ha, ha... Ja, zoo is 't goed... je moet lachen. Kielmans zoon gaat dood... Ik hou de vijftien bunders... ik kom er zoo boven op...

„Vader de koffie is klaar.”

't Was de stem van Henk.

„Kom je vader, de deel is opgeruimd.”

Ploeg streek zijn hand over 't gezicht, als wilde hij de schrikkelijke gedachten wegvagen, die zijn hoofd deden bonzen, die 't bloed onstuimig joegen door zijn aderen, hem bang 't hart deden kloppen in zijn keel.

„Ik kom, Henk.”

Hij zwaaide zijn zoon met zijn arm een groet toe.

Henk liep de deel op. Aldoor kijkend naar Kielmans woning, liep Ploeg 't erf over, de deel

op naar de huiskamer.

„Dag, Wimpje!” riep hij binnentredend, „dag Wimpie, dag kereltje, sta je daar rechtop te kijken of ik al kom. Dag Wimpie. Steek je je handje uit, wil je bij me komen? Kom dan maar.”

Vrouw Ploeg keek vragend en verwonderd haar man aan.

Wat deed die vroolijke, jubelende, zorgeloze toon vreemd? Wat was er gebeurd? Vader, die al dagen zoo somber daar rondging door de hoeve, sprak nu op den toon van een, die geen zorg kent, niet weet van angst noch van vrees.

„Nee, vader,” zei ze, „laat Wimpie nou staan. Je moet straks aan den dorsch. Eet maar rustig je boterham.”

„Wel neen, moeder, laat dat ventje bij me. Laat hij ook eens plezier hebben. Waarom niet! Als zoo'n klein kereltje zijn handjes uitsteekt. Hè, Wimpie, kom maar hier.”

En Ploeg tilde zijn jongetje uit het hooge traliebedje en nam hem op zijn knie en kustte hem en lachte mee met het schaterende kleintje.

Maar vrouw Ploeg keek bezorgd. — Dat kon ze niet begrijpen.

De knecht en de meid waren ook aan tafel gekomen. De maaltijd begon.

„De zoon van Kielman is zoo ziek, hoor ik van Henk,” begon vrouw Ploeg.

„Ja...“ antwoordde Ploeg, en schuchter keek hij de meid en den knecht aan. „Ja, hard ziek. Longontsteking. Daar komen weinig menschen van boven op... en als ze 't halen, is 't met werken toch gedaan... Ja, 't is treurig voor den ouden Kielman...“

De kleine aaide zijn vader over 't gezicht. Hij keek zijn vader in de oogen en lachte.

Boer Ploeg schrok er van. Waarom keek de kleine hem zoo aan?

„Kom Wimpie, brood eten. Allo... hap... hap...“

„Man, pas toch op. Niet zoo'n groot stuk...“

„Kom moeder dat gaat er wel door. Een mensch kan heel wat hebben, voor hij stikken zal, wat zeg jij, Wimpie? Eet jij maar goed... Je moet er nog van groeien. Hannes en Henk, als jullie klaar zijn met 't brood, gooi dan de schoven af, dan kunnen we dadelijk aan 't dorschen trekken.“

„Ja, baas,“ zei Hannes. „Hoeveel dorschen we?“

„O, dat komt er niet op aan. We hebben tijd. Hoe meer hoe beter, hoe meer hoe beter. Hè, Wimpie, wat zeg je ervan? Wou je dansen? Vooruit maar.“

„Man niet doen. Hij heeft brood in zijn mond. Hij zal nog stikken.“

„Wel nee, vrouw. Een mensch kan alles, alles. Als ie 't maar wil. Vooruit maar, Wimpie:

Op 't somber kerkhof zekeren nacht...“

Ploeg schrok. „Dat is nou een raar vers, hè, Wimpie? Ben jelui klaar? Wacht dan maar niet op mij. Ik kom wel. Begin maar vast met den dorsch.“

Henk en Hannes stonden op, de meid volgde.

Ploeg bleef met zijn vrouw en zoontje alleen.

En toen alleen, liep vrouw Ploeg naar haar man.

„Man, wat scheelt je?“ vroeg ze kalm.

„Schelen? niets vrouw. Wat zou me schelen! Omdat ik zoo vroolijk ben? Heb ik dan geen gelijk? Je hebt me gezegd, dat ik flink mijn hoofd boven water moet houden en dat doe ik nu, met Wimpie samen. Zie maar. Hop... hop...“

En tusschen zijn beide handen hield hij Wimpje hoog op, die kraaide.

Vrouw Ploeg schudde het hoofd.

„Je bent overspannen, vader,“ zei ze. „Je moet eens wat gaan rusten. Zal ik den dokter eens halen?“

„De dokter?“ herhaalde Ploeg, „Waarom, moeder? Omdat ik vroolijk ben? Voor vroolijkheid haal je toch geen dokter? Snij me nog een boterham en voor Wimpje ook een.“

„Wimpie mag niet meer eten.“

„Waarom niet. Laat hem eten. Vooruit, vrouw, twee boterhammen.“

Zwijgend smeerde vrouw Ploeg twee boterhammen. Ze zette die voor haar man neer, en zei toen, terwijl ze haar hand op zijn schouder legde:

„Man, vertel me eens, je moet me vertellen, waarom ben je zoo vroolijk vandaag?”

De lieve, zachte, stille toon, waarop vrouw Ploeg dit vroeg, had een wonderbare uitwerking op haar man.

Hij zette Wimpje rustig neer op zijn knieën.

„Vrouw zei hij toen, „ik geloof, dat ons geluk weer begint. Onze Lieve Heer is met ons... de zoon van Kielman is ziek... is heel ziek... longontsteking... en als hij dood gaat, heeft hij onze vijftien bunder niet noodig... die houwen we dan... en...”

En de gedachte, aan wat dan zou gebeuren, wond hem weer op en daarom vervolgde hij op vroolijken, bijna luidruchtigen toon: „dan komen we er weer boven op... vast en zeker... dan gaan we niet ten onder, moeder, dan wordt jij weer vroolijk en ik weer en...”

„We zullen er wel komen, vader,” zei vrouw Ploeg, „maar...”

„Wat maar, vrouw.”

„We mogen toch niemand den dood toewenschen, vader.”

„Maar dat doe ik niet,” zei haastig Ploeg, „neen, moeder, heelemaal niet. Maar hij kan toch dood

gaan, longontsteking is gevaarlijk. En als hij dood gaat, kan dat toch niet anders dan goed voor ons wezen?”

„We zullen hopen voor hem, voor zijn vader, voor zijn meisje, dat hij beter wordt, vader.”

„Ja zeker, vrouw, dat zullen wij hopen, zeker zullen wij dat hopen!” riep Ploeg, „Maar kom, ik moet aan den dorsch. Daar heb je Wimpie. Dag jongen, dag vent, vader moet aan 't werk.”

En Ploeg sprong op, liep naar de deel en hij sloeg dien morgen den vlegel met vroolijke kracht en bleef hopen, dat de zoon van Kielman maar spoedig sterven zou.

Ploeg scheen vroolijk dien dag, hij scheen met lust te werken, lachte tegen de huisgenooten en maakte plannen met moeder voor de toekomst.

„We verkoopen de hoeve,” zei hij, „en van dat geld betalen we de pacht en als er wat overschiet...” En als hij zijn berekeningen maakte, lachte hij vroolijk en schiep een zonnige toekomst.

's Avonds, toen het tegen negen uur liep, en als altijd het boerengezin ter ruste wilde gaan, zei hij tot Hannes, die de ronde wilde doen:

„Ga maar slapen, Hannes. Ik zal van avond zelf gaan.”

Zwijgend, op een wenk van vrouw Ploeg, gehoorzaamde Hannes.

Hij klom den smallen ladder op naar zijn

kamertje, doch schudde meewarig het hoofd over zooveel onbezorgdheid, die zich plotseling van Ploeg scheen meester gemaakt te hebben.

„Ga maar vast naar bed, vrouw,” had Ploeg gezegd, „ik kom dadelijk.”

Het gezin ging ter ruste. Doch alleen in de slaapkamer vouwde vrouw Ploeg de handen en bad andermaal, doch nu voor haar man, die, ze voelde het wel, zijn radeloosheid trachtte te verbergen achter uiterlijke vroolijkheid.

Ploeg ging de deel op. Hij keek in de varkenshokken — in den koestal — maar hij liep den paardenstal in, niet om de dieren van nabij te zien, maar om te kijken door het raam — naar de woning van Kielman.

Er brandde licht... Ploeg lachte. Er brandde licht... er werd gewaakt... gewaakt bij het ziekbed van Krelis.... 't Was dus erg... heel erg met Krelis.... En als hij sterven ging.... Die vijftien bunder.... God was goed en rechtvaardig....

Ploeg schrok.

God was goed en rechtvaardig. Maar de oude zestigjarige snikte daar, en het meisje schreide.

En dan rees eensklaps voor zijn oogen een nieuwe doodenkamer, de doodenkamer, waarin zijn Ansje lag — de handjes gevouwen op het witte laken; de oogjes gesloten... een glimlach

om 't half open mondje... en hij hoorde en zag zijn vrouw ineengekrompen op den stoel naast het bedje... biddend, biddend voor haar Ansje... Voor haar Ansje — voor zijn Ansje... Hij herinnerde zich... alles — alles zou hij toen hebben gegeven om zijn kind te behouden... Wat baatte rijkdom, welvaart, bezit, als daar heen ging de allergrootste schat... zijn kind... Ploeg schrok — bleef met wijd open oogen een oogenblik staren over de sombere avondvlakte naar de woning van Kielman — en toen, toen eensklaps voelde hij 't als een steek door zijn hart... „Wat had hij begeerd, had hij begeerd.”

De dood van Kielmans zoon, van diens oudsten zoon... Hij hoorde weer den ouden vader snikken... hij hoorde het meisje schreien... hij zag nu dien akeligen blik van den ouden gebroken grijsaard... En „oh, neen, neen,” riep hij uit, „neen, neen... dat niet, dat niet. Neen, dat niet...” En hij vouwde zijn handen en starend naar het schemerend licht in de verte bad hij: „Vader in den Hemel, vergeef mij... ik ben zoo slecht... O Vader, verhoor mijn gebed en laat Krelis Kielman niet sterven.”

En toen hij dat had gebeden, verborg hij zijn hoofd in zijn handen, die hij gevouwen deed steunen tegen den killen buitenmuur en snikte zijn wroeging en zijn verwijt in bange snikken uit.

De staldeur kraakte.

„Man, o, man, wat doe je?”

't Was vrouw Ploeg, angstig geworden door haar mans lang wegblijven.

„Moeder, moeder!” kreet de arme Ploeg, „moeder, ben jij het?”

En als een kind, dat bescherming bij zijn moeder zoekt, liep Ploeg op zijn vrouw toe.

En angstig, als vreesde hij een te sterke ontroering, trok hij vrouw Ploeg mee de donkere deel over naar de keuken.

„Moeder,” snikte hij hier, „moeder, ik ben zoo slecht geweest. Ik heb gebeden... gebeden, moeder dat Kielman zijn jongen dood zou gaan... dan zouden wij die vijftien bunder land kunnen houden, maar dan moest Kielmans jongen dood... en moeder, Ansje, — je weet, toen Ansje dood... dood was... toen jij zoo schreide... weet je 't nog, — daar lag jij — ineengekrompen op de stoel...”

„Vader, vader,” riep snikkend de arme vrouw, en ze hield haar mans hoofd in haar armen, „bedaar, vader, bedaar.”

En nu liet ze haar man uitsnikken.

„Ik ben slecht, slecht,” kreet de te diep gemartelde, „o, ik ben te slecht. Daarom, is onze Ansje dood gegaan, daarom komen we nu aan den bedelstaf.”

„Nee, vader, nee,” riep de moeder, „wij komen

niet aan den bedelstaf. Samen zullen we blijven werken — we zullen van hier gaan — ver weg — alles verkoopen — en als we onze schulden betaald hebben... gaan we op een andere plaats...”

Wimpje in de wieg schreide.

„Hoor ons kind,” zeide moeder.

Vader wischte zijn tranen weg en hij liep naar zijn kind en drukte het in zijn armen en voor 't eerst in langen tijd had hij 't gevoel, dat hij zijn kind, zijn lief vroolijk, lachend Willempje in zijn armen hield... Willempje schreide niet meer... hij keek zijn vader aan... hij lachte... hij aaide hem weer over 't gezicht, waarop nog tranen stonden...

„Kind, kind,” riep weer smartelijk de arme man, „wat ben ik slecht geweest, slecht... Ik heb gebeden...”

„Stil, vader, stil. Kom, laten we gaan slapen. Morgen, als je weer rustig bent, zullen we samen eens praten,” zei moeder.

Zwijgend voldeed Ploeg aan zijn vrouws verzoek.

Hij ontkleedde zich en ging te bed en óp van de al te groote inspanning, viel hij spoedig in slaap.

't Was drie uur geworden. De klok in de woonkamer had juist haar drie slagen gegeven, tik, tik, tik...

Met een schok werd Ploeg wakker.

Hij beefde over zijn geheele lichaam.

Toch Gered.

Wat was dat vreemde beven... Zijn hart klopte ontstuimig... Hij kon welschreeuwen... maar neen, hij luisterde. Zijn vrouw sliep... zijn kind sliep...

Wat hoorde hij daar? Voetstappen klonken langs het huis. Wat kon dit zijn! Hij vergiste zich zeker. 't Was zijn angst, die hem allerlei geluiden deed hooren in dezen nacht. Weer luisteren — maar neen, neen, 't waren voetstappen... Duidelijk hoorde hij het... al duidelijker. Wie kon 't zijn...

En behoedzaam, vreezende zijn vrouw wakker te maken, stapte Ploeg uit het bed.

In haast trok hij wat kleeren aan, en liep voet voor voet de deel op naar de zijdeur.

Hier luisterde hij weer. 't Was stil buiten. De nachtwind alleen klaagde in den ouden noteboom.

Was het toch verbeelding geweest?

Klep, klep....

Met een ruk deed Ploeg de buitendeur open en turende in den donkeren nacht, zag hij dicht bij de regenput een man, gehurkt op het gras. Hij schrikte. — Een oogenblik was hij onmachtig een woord te zeggen.

Hij wilde de deur weer sluiten, doch eensklaps schoot hem als een flits de gedachte door het hoofd, dat het Dirk kon wezen, Dirk, dronken, onmachtig de deur te vinden, die hem toegang gaf tot de hem wel bekende schuilplaats.

„Dirk,” riep hij.

Als door een slang gebeten, sprong de man op en toen hij daar zoo stond in zijn volle lengte, zag Ploeg het duidelijk.

't Was Dirk.

„Dirk,” riep hij nogmaals en sprong op den man toe. „Jij hier, Dirk, kom binnen. Kon je de deur niet vinden?”

Doch Dirk bleek niet dronken.

„Je bent niet dronken, Dirk,” zei Ploeg. „Kerel, wat kom je doen in den nacht?”

„Sstt,” riep Dirk, als vreesde hij, dat iemand de woorden kon verstaan. „Stt, — ik ben hier gekomen om...”

„Om?”

„Je bent verzekerd, niet waar?”

„Dirk?”

„Je bent verzekerd... ik weet het, 'k heb het geïnformeerd... ik had je gewaarschuwd... natuurlijk... ongelukken waren er niet gekomen...”

„Dirk, Dirk,” riep Ploeg, „kerel, wat wou je doen? Kom, kom gauw mee.”

En Ploeg trok Dirk mee de deel op. Hier in 't donker bleven beide mannen staan.

„Stil, Dirk, spreek zacht. De vrouw slaapt, laat ze ons niet hooren. Jij wou 't huis....”

„Voor jelui, ik wou jelui redden — 'k had gezworen, wat voor jelui te doen. Je bent goed

verzekerd. Als ik de brand er in jaag..."

„Stil, stil, Dirk," riep Ploeg en zich zijn eigen misdaad herinnerende, waartoe angst hem bijna gebracht had, zei hij meewarig: „Arme, beste kerel..."

„'t Was voor jelui en — dat tobben — je arme vrouw."

„Dirk, wij zullen morgen samen spreken, beloof je me, dat je van nacht niets zult doen, niets!"

„Ja," beloofde Dirk, „ik ben moe, laat me slapen".

Zwijgend drukten beide mannen elkaar de hand.

Ploeg ging naar de slaapkamer, Dirk naar het stroo. En Dirk sliep spoedig. Doch Ploeg lag wakker en overdacht zijn al te groote zonde, maar voelde tegelijk een groote liefde en een innig medelijden in zijn hart met den slechten, braven Dirk, die een misdaad wilde doen om hem met zijn gezin te helpen.

Ploeg sliep dien nacht verder niet. Doch hij dacht veel en toen 't eerste morgenlicht bleekte in de slaapkamer, wist hij goed: „Hij moest als een man blijven werken en strijden om zijn vrouw en zijn kinderen van den ondergang te redden en al zou hij bezwijken in zijn pogen, dan moest deze gedachte hem kunnen vertroosten, dat hij een braaf mensch was gebleven.

Geen ellende mocht hem tot een slecht mensch maken.

Pas was Ploeg opgestaan of zijn vrouw ontwaakte.

Als een bliksemstraal schoot haar de herinnering van den vorigen dag door het arme hoofd.

„Nou," zei ze.

„Stil, vrouw," antwoordde Ploeg, „Wimpje slaapt. Ik kom dicht bij."

En hij zette de stoel naast het bed van zijn vrouw en zei zacht: „moeder, er is van nacht wat gebeurd — in ons huis en in mijn hart. Wat er in ons huis is, is gauw verteld. Dirk is gekomen. Dirk is gekomen om ons te helpen. Hij wou ons helpen, maar op een slechte manier. Hij wou — en fluisterend vertelde Ploeg Dirks voornemen.

„Arme jongen," was al wat vrouw Ploeg zei.

„Maar jij zelf, man?" vroeg ze met nadruk.

„Moeder," sprak Ploeg toen: „ik ben slecht geweest, even slecht als Dirk — maar hier in mijn hart voel ik, dat ik beter zal worden, beter voor jou, voor onze lieve kinderen en beter voor me zelf. We kunnen wel ten onder gaan moeder — misschien wordt alles voor schuld verkocht — misschien moeten we gaan zwerven door de wereld... maar dat is niets, ik zal als een braaf mensch, fier en vrij mijn kinderen en jou in de oogen kunnen zien. Ik heb God van nacht gebeden om vergiffenis voor mijn slechtheid. En vandaag zal ik naar den ouden Kielman gaan en ik zal

hem vragen om vergeving."

Vrouw Ploeg zei niets, maar innig dankbaar en tevreden kuste ze haar arme, brave man.

Toen zochten ze samen Dirk op.

Hij stond reeds in een schaduwhoek van de deel.

„Dirk," zei vrouw Ploeg.

Dirk naderde.

„Je wou ons helpen," zei vrouw Ploeg, „ik weet alles."

En zacht zeggend: „beste kerel," drukte ze Dirks hand.

„En nou ben jelui niet geholpen. Had ik maar eerder de lucifer..."

„Nee, Dirk," viel vrouw Ploeg haastig in, „niet met slechtheid moeten we elkaar helpen; alleen een brave daad kan onze hulp mooi maken."

Even zwegen alle drie.

Toen, op een toon, waarin al de oprechtheid van haar ziel lag, vroeg vrouw Ploeg:

„Wil je ons helpen, Dirk?"

Dirk ontroerde, minder van de vraag, dan van den toon, waarop zij geuit was.

„Graag," zei hij.

„Je wou ons helpen door een misdaad, Dirk; doe dan liever een weldaad voor ons."

„Als ik kan."

„Blijf dan bij ons en werk voor ons. Zwerf niet langer rond, blijf hier, hier in de boerderij, en..."

„Moeder," riep Dirk aangedaan, „dan blijf ik; ik zal jelui helpen en als dat eens mocht gebeuren, dat jelui er boven op komen, dan zou ik 't gevoel hebben, dat ik den dood van mijn moeder op de mooiste manier heb gewroken."

Het was er treurig gesteld in de woning van Kielman.

De hevige koorts namen niet af, de patient lag, zwaar hoestend in zijn bed, en telkens ijelde hij.

De oude zestigjarige vader was altijd bij hem en ook heel dikwijls kwam zijn meisje.

Nog nimmer na zijn vrouws dood heeft Kielman ziekte in zijn woning gehad.

Zijn twee zoons zijn altijd heel gezond geweest; nooit heeft een dokter voor hen of voor hem zelf den drempel van zijn huis overschreden.

Hij had er nooit over gedacht, dat er ziekte kon komen in zijn woning.

Hoe zou hij daarover kunnen denken?

Was hij niet kern gezond en de beide zoons ook!

In driesten moed en met krachtige gezondheid gingen ze 't leven door.

Ze breidden de zaken uit, al meer en meer.

Krelis zou spoedig trouwen en met de vijftien bunder van Ploeg kon hij een boer worden, die er warmpjes in zat.

En zijn andere zoon zou deze boerderij krijgen,

later, als boer Kielman zelf heel oud en zwak zou zijn, of stierf.

Maar oud en zwak en sterven!

Wie dacht er aan op Kielman's hoeve, waar de zaken zoo goed gingen, en waar allen zoo gezond en zoo sterk waren.

En nu voor 't eerst moet Kielman denken aan dingen, waarmee hij nooit zijn hoofd of hart heeft vermoeid.

Nu moet hij denken aan ziekte en aan dood.

Daar ligt nu zijn jongen: doodziek.

„t Kan natuurlijk beter worden,” heeft de dokter al wel honderd maal herhaald. Maar hij mocht het den ouden vader toch ook niet ontveinen, dat longontsteking gevaarlijk, heel gevaarlijk is.

Daar zit de vader nu, en kijkt naar dat vuur-rood koortsgezicht van zijn jongen. Wat ademde hij zwaar en hoe onrustig zijn die benauwde trekken op zijn gelaat.

En o, dat verschrikkelijke ijlen!

Daar begint het weer:

„Vader... niet... dood... Ik... wil... leven... Vijftien bunder... mijn meisje schreit... Neen Ploeg... blijf af... die vijftien bunder... zijn van... mij. Grijp hem... hij wil 't me afnemen... Hij is arm... zie, hij schreit... neen... vader... ik wil die vijftien... bunder... kijk... daar staat Ploeg... zijn huis is vol menschen... Ze ver-

koopen... zijn... boeltje... Neen... notaris... niet daar aan komen, dat... zijn... mijn... vijftien... bunder.

De oude Kielman hoort het aan met klimmende angst en vreezen. Doch als dit ijlen gedaan is en zijn zoon weer slaapt, komt voor 't eerst in zijn leven een gedachte in zijn hoofd en zijn hart, die hij nog nimmer gehad heeft.

Boer Kielman denkt aan een ander mensch... hij denkt aan Ploeg.

Heeft zijn zoon het ijgende gevoeld, heeft hij gevoeld, wat er geleden wordt in 't gezin van Ploeg. Heeft hij gezien in de toekomst, toen hij ijelde van het boelhuis. Kon het zijn, kon het zijn?

En de oude Kielman legde zijn hoofd op zijn handen en dacht na.

En voor 't eerst in zijn leven werd 't hem bewust, dat het een verschrikkelijk iets moest wezen voor den armen Ploeg, als hij dien vijftien bunder minder kreeg.

Waarom had hij dit nooit gevoeld?...

Had hij alleen aan zich zelf gedacht?

Alleen aan zich zelf!

Hij was zelfzuchtig geweest... heel zijn leven.

Heel zijn leven had hij niet gedacht aan het leed van anderen.

En om boer Ploegs ellende had hij zich nimmer

bekommerd. En ook niet de laatste weken, hoewel hij toch begrijpen kon, dat een wissen ondergang den armen Ploeg wachtte.

Hij had er niet aan gedacht.

En nu sprak zijn zoon er over in zijn ijlkorts.

Zijn zoon zeide het hem zoeven.

Waardoor dacht zijn zoon er nu aan, nu hij ziek was en — en misschien sterven ging.

Wie had hem nu doen denken aan 'tleed van anderen, aan 'tleed van 't gezin Ploeg.

Had dat God gedaan?

Ja, God had 't aan zijn zoon geopenbaard en zijn zoon had 't aan zijn vader gezegd: „Zie eens, wat je gedaan hebt. Wij nemen Ploeg die vijftien bunder af. Wij, die 't zoo goed hebben.

En Ploeg, die het al zoo arm heeft, die zijn heele leven heeft getobd en gezwoegd, breng je tot den bedelstaf.

Zijn inboedel en zijn vee zal worden verkocht voor schuld.

Hij zal met zijn kinderen de wereld doortrekken in armoe.

En dat heb je gedaan, Kielman.

Jij hebt niet gedacht aan 'tleed van die brave menschen. Je hebt je verrijkt met zijn goederen, jij bent nog rijker geworden en een braaf gezin heb je tot den bedelstaf gebracht.”

„O, hoe had hij 't kunnen doen!

En nu, nu kwam de straf, de wreede maar rechtvaardige straf. Zijn zoon moest sterven — om de zonde van zijn vader.

Kon hij 't nog goed maken, wat hij had misdreven?”

En de oude Kielman, gevoelende, hoe slecht hij gedaan had tegen dat arme, tobbede gezin, vouwde de handen en bad God om vergeving voor al zijn schulden.

„Vader”, zei hij, „ik dank U, dat U me geleerd hebt, hoe ik leven moet. Niet alleen voor me zelve, maar ook voor anderen. O, alles wat ik misdreven heb zal ik goed maken — en Vader, kan 't zijn, laat me dan mijn kind, laat het niet sterven.”

Overmand door schuldbesef en wroeging legde hij zijn hoofd op de handen en snikte.

En op dat oogenblik klonk een zacht tikken op de deur.

Doch Kielman hoorde het niet.

De deur ging open en daar stond op den drempel boer Ploeg.

„Buurman.”

De oude antwoordde niet.

Maar toen hij wat luider het woord herhaalde, zag Kielman op.

Boer Ploeg kwam naderbij.

„Kielman,” vroeg Ploeg zacht, „hoe gaat het?”

„Slecht,” antwoordde Kielman zacht, „heel slecht buurman.”

„Geeft de dokter hoop, Kielman?”

„Jawel, jawel, maar...”

De oude ving aan te snikken.

„Moed houden, buurman. God daarboven weet wat goed voor ons is.”

„’t Is mijn oudste kind,” jammerde de man voort. „Als hij weg gaat, heb ik niets meer.”

„Buurman,” zei Ploeg zacht, „ik kom je vergiffenis vragen.”

„Jij Ploeg, je hebt me nooit kwaad gedaan.”

„Jawel, jawel... ik heb... Neen, schud niet zoo met je hoofd... ik wil je alles vertellen. Je zoon zou vijftien bunder van mijn land krijgen. Als dat gebeurt, ben ik ongelukkig. En toen ik nou hoorde, dat je zoon ziek was, heel ziek, de dokter vertelde ’t me, toen heb ik gehoopt, toen heb ik gebeden, dat hij dood zou gaan... want dan... zou... dan zou...”

Voelende, dat de aandoening hem overmeesterde, onderbrak hij zijn smartelijke mededeeling met de woorden: „Ik kom je vergeving vragen, Kielman. Vergeef me maar, wat...”

Kielman stond op, en hij drukte Ploeg de hand en zei: „Ik vergeef jou alles, alles buurman, en als mijn zoon weer beter wordt — dat land krijg jij terug. — We zijn ook slecht geweest... want

wij hebben aan jou ellende ook niet gedacht. En... daarvoor straft ons nu God... God straft ons door Krelis ziek te maken, zwaar ziek en... en... als hij nu dood gaat...”

„Bedaar, buurman — Krelis zal wel beter worden; God is goed en...”

„Ja, en nu kom jij ons vergeving vragen, buurman, jij en wij hebben heelemaal niet aan jou gedacht. We hadden de vijftien bunder genomen en dan had jij niet kunnen bestaan. En... en we wisten van je armoe, de heele buurt wist het... Wij weten, dat je de pacht met Januari niet kunt betalen en tóch...”

De oude man zweeg, te ontroerd verder te gaan.

„Maar ik wil alles goed maken”, vervolgde hij na een oogenblik zwijgens, en voor ’t eerst innig beseffend de vergankelijkheid der aardsche goederen, „ik wil alles goedmaken. Die pacht, buurman, betaal ik en — en die vijftien bunder kun jij houden. We hebben ze niet nodig — we willen ze niet hebben. Vandaag zal ik nog aan den landheer schrijven.”

Ploeg wilde spreken, doch kon niet. Ontroerd drukte hij de hand van Kielman.

„Dank, dank,” stamelde hij.

Toen ging hij heen.

Buiten in den grauwen, neerzijgende mist van dien dag, vouwde hij de handen:

„Heer,” zei hij, „mag ik U iederen dag bidden om 't leven van Krelis en U danken voor wat Gij voor ons gedaan hebt.”

„Vrouw,” zei hij jubelend, zoodra hij den drempel der huiskamer had overtreden, „vrouw, kom eens bij me zitten. Ik heb je veel, heel veel te vertellen.” En hij deelde zijn vrouw van zijn wedervaren mede in Kielmans woning en beide menschen schreiden.... doch nu van ontroerende vreugde, van blijde hoop en van goeden moed.

EINDE.

NASCHRIFT.

Het is enkele maanden later. In het kleine prieeltje naast de schuur zit vrouw Ploeg met Wimpie. 't Is de brave vrouw aan te zien, dat de dagen van zorg en angst, van kommer en verdriet heen zijn. Vroolijk lachen haar oogen naar Wimpje, die bij haar zit op den grond en 't uitkraait van pret, als het kleine, houten paardje, waarmee hij speelt, over den kop buitelt.

De avondzon bloost warm en vredig over het vlakke, bloeiende polderland. De mugjes gonzen hun avondlied; zacht ruischen de iepenkruinen achter hen langs den dijk.

In de verte naderen haar man, Henk en Dirk. Ze komen van den akker. Hoor ze zingen en zacht zingt de gelukkigige moeder mee:

't Zonnetje gaat van ons scheiden
d'Avondrood kleurt weer het veld.
Zoete rust mogen wij beiden,
Nog door geen zorgen gekweld.

Hoort gij, hoe 't klokje
Met zilveren klank,
Ons weer naar huis roept,
Tot beë en tot dank?
Luid nu, o klokje, luid voort
Slapen wij straks ongestoord.

„Door geen zorgen gekweld”, herhaalden zacht de lippen der arme vrouw en dankbaar zagen haar oogen op naar den hoogen, stillen avondhemel, waaraan vredig reeds enkele sterretjes blonken.

„Moeder,” zei vader, toen ze samen dien avond even aan de deur stonden, „wat is 't nu weer goed hier, goed in ons huis en goed in mijn hart. Als God mijn gebed verhoord had, zou Kielmans zoon nu dood zijn en — ik zelf een ongelukkig mensch. Maar God is wijs en goed — hier in ons huis en in dat van Kielman is vreugde en geluk. En moeder, wat niet minder waar en goed is :

Vrede is er in mijn hart.”

